

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİNİN KORUNMASINDA, BUNLARIN ÜRETİMİNDE VE PAZARLANMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU ÇORUM İLİ ÇALIŞMA ZİYARETİ TOPLANTI TUTANAKLARI

14 Haziran 2019 Cuma

ÇORUM VALİLİĞİ

14 Haziran 2019 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.00

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP. Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Başkanım, eski bir Meclis personeli olarak size ve değerli heyetinize dünyanın merkezi Çorum’a “Hoş geldiniz.” diyorum.

İlk defa da bizim buradan başlıyorsunuz zaten Araştırma Komisyonu olarak.

BAŞKAN – Evet, ilklerin şehri Çorum olunca buradan başladık.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Teşekkür ederiz Başkanım, sağ olun.

BAŞKAN – Bizim tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili bir araştırma komisyonunun kurulmasına geçen dönem, 26’ncı Dönem karar verilmişti. İlkten Hanım da bu işle ilgili Mecliste çok yoğun bir şekilde çalıştı, kamuoyu oluşturuldu, komisyon kurulmasına karar verildi fakat araştırma komisyonu kurulmadı; bize nasip oldu, işte, 8’inde kuruldu Komisyonumuz. Bugüne kadar da bayağı bir toplantı yaptık, bakanlıkları, genel müdürlükleri falan dinledik, arkasından üniversiteden hocalarımız geldi, şu aralar özel sektörden bu işle ilgilenenleri dinledik; 25’in üzerinde bir dinlememiz oldu. Dedik ki -çalışma ziyareti olarak- arazide de görelim. Herhâlde biraz da İlkten Hanım’ın etkisiyle, yönlendirmesiyle ilk olarak da “Çorum” dedik ve aslında kalabalık bir heyetle gelecektik, dediğimiz gibi, işte, İstanbul...

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Normalde, 12 kişi bekliyorduk yani.

BAŞKAN – 12 kişi vardı, İstanbul programı olunca şu anda 4 vekilimizle geldik, fazla şeyimiz olmadı. Uzmanlarımız var yanımda, heyette, onlarla beraber geldik.

Biliyorsunuz, bizim Tıbbi ve Aromatik Bitkileri Araştırma Komisyonu... Şöyle: Türkiye bu konuda çok zengin yani 12 binin üzerinde bitki çeşitliliği olan bir coğrafyamız var ve bunun da 3.600’ü endemik tür.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Doğru.

BAŞKAN – Bu konuyla ilgili son yıllarda bayağı bir atak yapmışız, özellikle Orman ve Su İşleri Bakanlığı varken, Profesör Doktor Veysel Eroğlu Bakanken Orman Genel Müdürlüğü tarafından Afyon’da toplantılar yapılmış, çalıştaylar yapılmış, arkasından uluslararası toplantılar yapılmış. Üniversitelerde de ana bilim dalları açılmaya başlanmış, kürsü başkanları var. Çünkü hacim olarak da dünyada 115 milyar dolarlık hacmi olan bir alan ama bizim ülkemizde daha milyon dolarlar seviyesinde. Ama hedef koymuşuz, şu anda 700-800 milyon dolar civarında bir gelirimiz var ama bu sene 1 milyar doları geçip 2023 hedeflerimizde 5 milyar dolar bir gelir sağlamak yani bunları artırmak. Ülkemiz çok zengin, iyi bir şekilde yoğunlaştık, inşallah, bu komisyonumuzla beraber sondaki raporla beraber önündeki handikapları, darboğazları ne varsa onları aşarak yapacağız.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – İnşallah.

BAŞKAN – Yani, tabii, bu, kırsalın kalkınması için de çok önemli. Kadın girişimcilere, çalışanlara öncelik vermek var önceliğimizde. Güzel bir şey çıkacak inşallah.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – İnşallah, inşallah.

Şimdi, burada programımız Dodurga’da bir toplantı şeklinde, yemekten sonra inşallah Dodurga ilçemize geçeceğiz. Toplantımızın ardından tıbbi ve aromatik bitkiler seramız var, oranın ziyaret edilmesi var. Ardından, Oğuzlar’da Ceviz Üreticileri Birliğinin tesisleri var paketlemeyle ilgili, oraya gideceğiz. Bir de Şeyh köyünde organik çilek kooperatifi var, oraya gideceğiz. Programımız yoğun, inşallah, akşama kadar buradayız yani.

BAŞKAN – Biz size tabiyiz. Sabah erken çıktık, 07.00 gibi Meclisten çıktık. İyi oldu, sabahki programımız güzeldi.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Bundan sonraki programımız daha güzel yani.

BAŞKAN – Aslında, Ankara’ya yakın bir yer olmasına rağmen, merkezde bir yer olmasına rağmen, adı çok duyuluyor olmasına rağmen tanınmamış Hattuşa. Onun için, Urfa’daki Göbeklitepe gibi belli bir yıl seçip bu işin tanıtılması lazım. Güzel yani, inşallah, öğleden sonra da...

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Teknik gezimizi tamamlayacağız.

BAŞKAN – Evet, biz sizlere tabiyiz yani her zaman...

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Eyvallah, çok teşekkür ederiz.

İnşallah, hayırlı çalışmalara vesile olur Komisyonun çalışmaları da.

BAŞKAN – İnşallah, inşallah.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Ardından, hayırlı kararlar ortaya çıkar.

BAŞKAN – Ben orman mühendisiyim. Tabii, uzun yıllar bu konuya da uzak değildim, hep böyle hayalimde vardı. Yani “Ormancılık tarafı hep odun üretir.” gibi falan düşünüüyordu. Bu ürünlere de biz eskiden hep “tali ürünler” derdik. Adı “tali” yani olsa da olur, olmasa da olur gibi fakat son yıllarda bayağı bir mesafe katettik.

TUFAN KÖSE (Çorum) – Para kazandığımız ürünler aromatik bitkiler galiba.

BAŞKAN – Aromatik bitkiler.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – “Odun dışı” diye geçiyor.

BAŞKAN – “Odun dışı” oldu şimdi. Aslında “orman ürünleri” desek de olur daire başkanlığının adına. Büyük bir ilgi var yani.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Sayın Valim, değerli milletvekillerim; özellikle Dodurga’daki seranın da standardize ilaca giden... Kimyada, kozmetik olarak kullanabileceğimiz ürünün standardize olması lazım. Yani ektiğin, biçtiğin doğru ama bir etken madde oranının veya sağlıkta hangi maddeyi hedefliyorsak o oranın tutturulması lazım. Biz OKA projesi olan ve Valiliğimizin himayesinde yürütülen Dodurga Tesislerimizde bu ana nüve fideyi yetiştiriyoruz, ilgililer firma olabilir, diğer belediyeler ve diğer il müdürlükleri bunları alıp kendisi çiftçisiyle sözleşmeli tarım yapıyor. Bu tarım sırasında da yine proje kapsamında, eczacılarımız ve ziraat mühendislerimiz ekilen yerde de bunun takibini yapıyor ki çapraz bulaşma olmasın, tağşiş olmasın. Çünkü öbür türlü, ihracata yönelik ürün yetiştirememiş oluyoruz. Bu anlamda, Dodurga Tıbbi Aromatik Bitki Yetiştirme Bahçemiz Çorum’a da çok faydalı, nasip olursa tüm Türkiye’ye hizmet için hazır. Geçen, Urfa’ya, Balıkesir’e, Kayseri’ye fiderleri gitti.

TUFAN KÖSE (Çorum) – Bundan da para kazanıyor tabii bizim buradakiler.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Burası kazanıyor.

TUFAN KÖSE (Çorum) – Dün bir markete gittim hanımla beraber, organik patates 17 lira, normal patates 4 lira, 5 lira. Yani o organik olayında korkunç bir fiyat var. Hem ucuzlaması bakımından hem de para kazanması bakımından organiğe dönmek gerekiyor demek ki artık.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Evet, rekabetçi ortamda...

BAŞKAN – Komisyonumuzda üye olarak 4 hekimimiz, doktorumuz var, 3 eczacımız var, 2 orman mühendisimiz, 1 gıda mühendisimiz var, 1 avukatımız var; bu şekilde.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Sektörden yani.

BAŞKAN – Sektörden, evet.

Tabii, dinleyicileri, hocaları çağırdığımız zaman, özellikle tıbbi bitkilerle tedavi yöntemi konusunda, bazen sıkıntılar oluyor, hekimlerle böyle şey çatışmaları oluyor.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Konvansiyonel tıpçılar...

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) – Muhalefet ediyorlar.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – İşte, zaten, Türkiye’de bu tıbbi aromatik bitkilerin veya GETAT’ın biraz geri kalmasının sebebi, marjinal ilaç firmaları ve konvansiyonalcilerin bunu kabul etmemesi ya da bununla ilgili savaşın sürmesi. Global sermaye bitkiyi kapatıp kendi kimyasalını pazarlamaya girdi. Çok şükür, bizim şu anda bununla ilgili savaşımız Hükümetimizin de sayesinde ve desteğiyle aşılmış durumda. Kim neyi tercih ediyorsa, tamamlayıcı tıp böyle bir şey.

BAŞKAN – Ama dünyada yaygın yani, dünyada yaygın.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Tıbbi olarak bir karşı duruş değil de oradaki doktorların karşı duruşundaki özellik, daha çok, işte, onun gerekliliği, uzun yıllar bir ilacın etki onayı almasıyla ilgili kriterlerini de ekliyor; işte, zararın ne kadar zamanda çıktığı, kaç insanda denendiği, daha önceki deney süreçleri, bir etkiye faydalı ama başka bir organa zararı var mı gibi birçok toksik etkileri vesaireyle ilgili endişeler aslında doktorları biraz geleneksel tıpta zorlayan. Yoksa, aslında, doktorların hepsi de biliyor ki ilaçlar buradaki doğal maddelerin yüzde 80’i oranındaki doğal kaynaklardan elde edilen etken maddelerin ilaç hâline getirilmesiyle oluşuyor. Orada bir endikasyon sıkıntısı varsa o zaman biraz daha fabrikasyon, ticarileşmiş etken madde üretiminin katkısı oluyor. Burada, aslında iki taraf da aynı şeyi söylüyor yani buradaki asıl mesele “primum non nocere” yani önce zarar verme düsturuyla başladığı için doktorlardaki biraz geri duruş veya tepki koymadaki süreç aslında “Zarar vermeyelim, bilerek bir yanlış yapmayalım.”dan kaynaklanıyor yoksa hepimiz biliyoruz ki bitki olmazsa ilaç olmaz. Yani etken madde oradan geliyor.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Tamamen katılıyorum, meslektaş dayanışması.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Ama şimdi bizim yaptığımız bu sistemde size hizmet edecek ürün çıkıyor.

BAŞKAN – Eczacılar biraz daha farklı düşünür tabii.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Yani bizim itirazımız olamaz bitkisel “drog”ların uygun biçimde ilaç hâline getirilmesine fakat kişisel olarak ben şundan tedirginim: “Nerium oleander” yani zakkum için “Kanseri tedavi ediyor.” denildi, bir furya esti.

BAŞKAN – Ziya Özel Hoca vardı.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Gündeme gelmişti yani.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Ziya Özel Hoca vardı, ardından kaç kişi zakkum yaprağını kaynatıp içtiğinden dolayı zehirlendi, öldü. Yani zaten kimya da, tedavi edici kimya da, farmakoloji de bir biçimde doğayı taklit ediyor, oradaki doğayı taklit etmeye çalışıyor. Ama buradaki mesele olan şey şu:

Yani bilimin kabul ettiği birtakım standartlar var, kriterler var -siz de çok iyi biliyorsunuz- randomize, çift gör deneyleri var. Bunlar yapıldıktan sonra... Elbette geleneksel tıp bu zamana kadar insanları tedavi etmiş, niye etmesin? Buradan ileriye de götürebiliriz bunu ama uygun biçimde yapalım çünkü “Ya, şu ot da şuna çok iyi geliyormuş, hangi bunu kaynatalım, içelim.”e ben hekimlik hayatımda çok denk geldim. Bir gün polikliniğin kapısı açıldı, 4 teyze geldi ama kurdeşen dökmüş teyzeler, nasıl kaşıyorlar. “Yahu, ne oldu?” dedim. “Ya, pazarda bir kök satılıyor ‘Bu, romatizmaya çok iyi geliyor.’ dediler, biz bunu...”

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Isırgan otu.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Isırgan otu değil yani böyle patatesimsi bir şey. “Biz bunun suyunu eklemelerimize sürdük.” dediler. O da inanılmaz alerjik bir reaksiyon yapmış, teyzeler kaşıntıdan perişan olmuşlardı. O sebeple, birazcık bilimsel “background”unu sağlam tutalım ki yoksa kaygılarımız aynı.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Hayır, zaten bu Komisyonun ve bizim bu Çorum Dodurga’yla başlatmaya çalıştığımız şeyin sebebi de o. Ben yirmi yedi yıllık eczacıyım, yirmi beş yıldır tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda ehil görünüyorum, uzmanım ama doğru bitkiye ulaşamadığım için eczaneme koyamadım, fitoterapi uzmanlığımı yapamadım çünkü o kaygıyı ben de yaşıyorum. Aktarın bitkisinin ne olduğunu... “Standardize” dediğimiz bu zaten, biz standardize fideyi teslim edip bir de çiftçiyle takip edersek son ürün de çıkartıp analizini yapıp sertifikalandırdıktan sonra o artık ilaçtan daha keyifli. Ama bu zor ve bu pahalı, o yüzden insanlar bunu istemiyor. İşte, aktar daha ucuza almak istiyor -tenzih ederim- ilaç firması da “Tarım Bakanlığından alayım ruhsatımı da...” diyerek “gıda desteği” diyor, az analiz yapıyor gibi gibi şeylerle süreç uzadı. Nasip olursa, işte -bu farkındalık çok arttı, ülkemizde de, dünyada da- bu Komisyon da buna hizmet edecek Allah izin verirse.

TUFAN KÖSE (Çorum) – Bu aktarlar bir denetlense uygun koşullarda saklıyorlar mı bu şeyleri diye.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Aktarlarda denetim var, Sağlık Bakanlığının bünyesinde var ama oradaki problem şu: Onu aktarlar aslında baharat olarak tüketiyorlar. Yani aslında, bir ilaç olarak tüketim şeklinde bir aktar yok. Dolayısıyla, az önce sayın vekilimin demek istediği şey, oradaki koku, renk vesaire belki insanı damak tadı olarak tatmin ediyor ama onun tıbbi boyutunda etken madde, ilaç boyutuyla vesaireyle oradaki kekik istenilen kekik değil. Yani dolayısıyla aktarlardaki olay biraz daha baharat boyutu, damak tadı boyutu. Bizim de aslında Komisyonun temel sebebi, doğal flora yönünden zengin bir ülkemiz var. Burada yetişmesi muhtemellerin şu ana kadar üretmediklerimizi üretip bir de bunlara katma değer ekleyip de piyasaya sürmek asıl olan. Yani “Sadece yetiştirelim.” değil, bunların katma değeriyle ciddi bir dünya pazarında bizim Türkiye’nin yer alması gereken bir şey. Yani doğal kaynaklarımız, altınımız, borumuz neyse aslında tıbbi aromatik bitkiler de o manada aynı eş değere sahip bir ürün.

TUFAN KÖSE (Çorum) – Orada da sıkıntılı işler. Bu çiçek piyasası herhâlde Hollanda’da, fındık İtalya’da, üzüm bilmem nerede; istediğin kadar üret, onun gelirini, rantını sana yedirmiyorlar. Hani, onun da bir şekilde çalışmasını yapmak gerekiyor. Kayısı Malatya’da üretiyoruz...

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Şimdi, Komisyon bazında olması, bir politika belirlenmesi bu anlamda önemli. Yani Meclisin gücünü biz buraya kullanmak zorundayız.

TUFAN KÖSE (Çorum) – Yani böyle derli topluca belirleyip onun da arkasında ciddiyetle durmak lazım, başka çaresi yok.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Evet, alt alta yazıp “Şu, şu yapılmalı.” denirse o zaman...

TUFAN KÖSE (Çorum) – Yoksa yine biz çalışacağız, rantını ya da onun getirisini birileri alacak.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Sayın Vekilim, Başkanım; benim amcam da burada eczacıydı, “majistral” çok yapardı. Deli Talat’ın yeğeniyim ben. Bizde bu delilik bir şey.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Pozitif bir şey.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Pozitif bir şey.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Bizde de var.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Delilikle birlikte bunu önemsiyoruz. Yani kendi sanatımızı, “majistral” yapmak da bir sanat sonuça.

TUFAN KÖSE (Çorum) – Büyük Petro’ya da “Deli Petro” diyorlardı efendim, biliyorsunuz. Talat Bey çok önemli bir isimdi Çorum için.

BAŞKAN – Bir de, bu çeşitliliğimizi ve zenginliğimizi mesela Çin görmüş, pazartesi günü Mecliste ziyaret edecekler Komisyonumuzu. Tabii onları biraz araştırdım; genelde, böyle “Ham madde olarak alalım, götürelim, işleyelim.” gibi düşünüyorlar mermer bloklarının gidip orada işlendiği gibi. Tabii, biz de istiyoruz ki biraz katma değeri fazla olan ürünler olsun. Mesela, direkt kekik, defne ürettik veyahut da herhangi bir bitkiyi, öyle vermeyelim yani madem yapacaklarsa bir şey burada üretsinler. Mesela yağını satalım yani daha çok değerli bir şey olsun. Mesela İzmir’de KÜTAŞ dün açıklama yapıyor, 51 milyon dolarlık ihracatı var, kekiği 0,5 euroya alıyor, işliyor ve 5 euroya satıyor dışarıya. Ondan hariç, onun yağını çıkarmak -uçucu yağlar olsun- daha iyi olacak. Mesela, Isparta denince akla hemen gül geliyor, gül yağı üretiliyor, bayağı, neredeyse 25-30 milyon dolarlık bir ihracatları var. O gibi Çorum’da da bir ürün bulunacak burada ne yetişiyorsa yani o ille anılan yani o ilde marka olan bir şey bulunacak. Ürün olarak da dünya çapına baktığınız zaman, işte, “lavanta” denince aklımıza hemen -parfümeri- Fransa geliyor ama “defne” denince defnenin büyük üretimi Türkiye’de üretiliyor, o zaman Türkiye akla gelmesi lazım. Mesela “çam balı” dendiği zaman, mesela dün arıcılık sektörü vardı... Biz Vali Yardımcımız Recep Bey’le beraber çalıştık Muğla’da, ondan sonra Antalya’ya gitti.

TUFAN KÖSE (Çorum) – Siz gelmeden söyledi.

BAŞKAN – Mesela, çam balı üzerine orası çok iyi Türkiye’de, yüzde 90’ının üzerinde Muğla’da yetişiyor. “Macaristan” denilince akla akasya balı geliyor, dünya çapında marka. Yani Türkiye bunları yakalayabilir yani, o potansiyel var. Yoksa böyle darmadağın, o onu üretti, bu bunu üretti, yurt dışından bir firma geldi, bize şu ürünleri ürettirdi...

Bir de şu var: Doğal olarak bizde yayılmalar olduğu için organik olarak yakalayabilirsin yani. Genelde bu ürünlerin çoğu ormanda var, doğru dürüst ilaçlama da yapılmamış, doğal, anında “organik” deyip pazarlayabilirsin yani. Onları da kültüre edip hangisinden şeyse daha çok... Kekik olayı Denizli’de çok fazla mesela; Denizli’de yaptırılmış, özellikle, KÜTAŞ ektirmiş onları oraya. Yani burada onu bir tespit edebilirsek... Tabii, vatandaş da kazandığı ürünü ekmek ister yani, onun da önünü açabilirsek... “Tamam, sen şu ürünü yetiştir tarlanda, alım garantilidir bu.” deyip onu yerinde ürettirip götürüp yurt dışına katma değerli bir şekilde satabilirsek... Tabii, bunun yanında, ilaç sanayisinde kullanılması, parfümeri sanayisinde kullanılması, destekleyici gıdalar...

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Bir Türkiye haritası çıkarmamız gerekiyor yani her şehrin bitkisi, kokusuna dair.

BAŞKAN – Bitkisi, kokusu olması lazım.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Nerede, ne yetişiyor bilinmesi lazım.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Evet, o doğru bir iş yani.

BAŞKAN – Orman Genel Müdürlüğü bu konuda iyi, çalışmış bayağı, derli toplu yani. Yani biraz da reklamını yapalım kendi kurumumun.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Hocaların da çalışmaları var, onları da desteklersek tezlerle...

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Çalışma süresi ne zaman bitiyor Başkanım, Komisyonun ne kadar süresi var?

BAŞKAN – Komisyon genelde üç ay diye başlıyor, bir ay uzatabiliyorlar, Meclis tatil olunca da biz de tatile girmiş oluyoruz, süre çalışmıyor. Ondan dolayı, 15 Temmuz'a kadar çalışacak Meclis bildiğim kadarıyla, ondan sonra, yaz tatilinden sonra ekimde tekrar başlayacağız. Ama biz yine arada da yapabileceğimiz ne varsa... Zaten bayağı bir şey topladık, hızlı bir şekilde dinledik, rapor yazmaya da bir yandan başlıyoruz. İşte, 12 uzmanımız var hem yasama uzmanı hem de bu işin teknik uzmanları; onlarla beraber çalışıyoruz. Yani ekimde açılacak, işte, kasım, aralık gibi biter, bu yıl içerisinde biter.

ÇORUM VALİ YARDIMCISI RECEP YÜKSEL – Sayın Valim, Komisyonumuz Başkanımız hızlı geçti, biz Muğla'da çok uyumlu, iş birliği içinde çalıştık. Şahsen huzurlarınızda kendisine teşekkür ederim. Konuşmasının başında "Biz tali iş olarak bakardık." dedi ama çam balı üretimiyle ilgili -orada arıcılar birliği çok güçlüydü- defneyle ilgili -hemen Marmaris'in Büyük Ova Körfezi'ne doğru- ve sığla türevleri konusunda sağ olsun inanılmaz kolaylaştırıcı oldu üreticilerine, işin profesyonellerine. Oradan İzmir'e Bölge Müdürü olarak gidince orada da yine güzel...

Tabii, Muğla'da, Antalya'da, İzmir'de asli iş yangın, yangınla mücadele, onun hazırlığı yangın sırasında, yangın sonrasında ama hiç boş durmuyorlardı. İbrahim Aydın -bilen bilir- bu konuda ekoldü.

BAŞKAN – Sağ olun.

ÇORUM VALİ YARDIMCISI RECEP YÜKSEL – Tabii, şimdi Komisyon Başkanı olması değerli vekillerimiz için de çok büyük avantajdır.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – O da bir avantaj yani.

BAŞKAN – Dedğim gibi, benim aslında ilk başlarda niyetim İlksen Hanım şey olunca... İlksen Hanım'a dedim ki: "Aslında Plan ve Bütçedeyim, biraz yoğun işlerim ama beni de yazarsan yanına katkıda bulunurum." Fakat, sağ olsunlar, öyle olunca da biz devam ettik.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Ehil ele teslim olmuş, ben müsterihim. Yani Vekilim, çok keyifli.

BAŞKAN – Yok, herkesin şeyi var yani.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Ben 2015 yılında vekil oldum, ilk bu önergeyi, tıbbi ve aromatik bitkilerin araştırılmasına dair araştırma komisyonu kurulması önergesini verdim.

BAŞKAN – Ali Cumhur Bey de orman mühendisi, kendisi Mersinli.

Artvin'deki biyolojik çeşitlilik Almanya sınırlarında olan çeşitlilikten daha fazla, biliyor musunuz? Artvin'deki bitki çeşitliliği tüm Almanya'da olan bitki çeşitliliğinden daha fazla.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Ama Almanya'da Martin Bauer marka. İşte, bu markalaşmaya geçmemiz lazım. Adam dünyaya hükmediyor ve İzmir'de fabrika kurduruyor, benim bitkimi kullanıyor, o da ayrı.

BAŞKAN – Neyse, biz mücadele edeceğiz, bunları aşacağız inşallah.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – İnşallah.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Biz halk olarak sizden bunu bekliyoruz Sayın Vekilim.

BAŞKAN – Evet.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Yemeğe geçelim mi Başkanım?

BAŞKAN – Biz size tabiyiz.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Tamam.

BAŞKAN - Hadi, buyurunuz.

Kapanma Saati: 14.22

DODURGA BELEDİYESİ KÜLTÜR SALONU

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.15

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP. Zemzem Gülerler AÇANAL (Şanlıurfa)

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Dodurga Kaymakamımız, kıymetli çalışma arkadaşlarım; hepinizi hürmetle, muhabbetle selamlıyorum. Hepiniz bugünkü toplantımıza hoş geldiniz.

Malumlarımız, tıbbi ve aromatik bitkilerin üretilmesiyle ilgili, pazarlanmasıyla ilgili, korunmasıyla ilgili kurulan Meclis araştırması komisyonu, üyeleriyle beraber şu anda bizlerle birlikte.

Komisyonumuz, sabahleyin, ilk evvela Boğazkale ilçemize geldiler, ondan sonra Çorum’a geldiler, Çorum’dan sonra da ilk toplantımızı, istişare toplantımızı burada gerçekleştiriyoruz. Buradaki toplantıdan sonra Oğuzlar ilçemize geçeceğiz, orada da ceviz üretimiyle ilgili, paketlenmesiyle ilgili bir tesisin gezilmesi var, ardından Şeyh köyünde de organik çilek üreticiliği kooperatifinin ziyaret edilmesi var.

Ben Komisyonumuza, Komisyonumuzun Başkanına, değerli üyelerine çok teşekkür ediyorum. Komisyon önceki dönemde kurulmuştu, yalnız şimdi aktif hâle geldi ve ilk ziyaretini de dünyanın merkezi Çorum’dan başlattılar, ilk toplantıyı da Çorum’da yapıyoruz, ondan sonra da diğer yerlerde çalışmalar devam edecek.

Ben Komisyonumuzun çalışmalarının hayırlara vesile olmasını, neticesinde hayırlı kararların alınmasını temenni ediyorum.

Tekrar, teşekkürlerinizden dolayı Başkanımıza ve tüm vekillerimize, önceki dönem vekilimize huzurlarınızda teşekkür ediyorum.

Tekrar, hepinizi hürmetle, muhabbetle selamlıyorum.

Buyurun Başkanım.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Valim, çok kıymetli Komisyon üyesi milletvekili arkadaşlarım, çok değerli uzmanlarımız, çok kıymetli Çorum’umuza hizmet veren daire müdürlerimiz ve yetkilileri, hanımefendiler, beyefendiler, sevgili katılımcılar; özellikle hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Ben İbrahim Aydın, 26 ve 27’nci Dönem Antalya Milletvekiliyim ve şu anda da 5 partimizin verdiği teklifle kurulmuş olan Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Araştırma Komisyonu Başkanıyım. Yine, benimle beraber olan, bize refakat eden milletvekili arkadaşlarım var şu anda: Recep Şeker Beyefendi, Başkan Vekilimiz, kendisi Karaman Milletvekilimiz; yine, aynı şekilde, Ali Cumhur Taşkın Bey var, Mersin Milletvekilimiz; yine, Rıdvan Turan Bey var, Mersin Milletvekilimiz ve bir de, hepiniz tanıyorsunuz, 26’ncı Dönemde beraber çalıştığımız İlksen Hanım var, sizin milletvekiliniz.

Bu Komisyon 8 Mayıs 2019’da kuruldu. Biliyorsunuz, ülkemiz tıbbi ve aromatik bitki bakımından çok zengin bir ülke. Yani Avrupa kıtasından daha fazla bitki çeşitliliği var Türkiye’de, 12 binin üzerinde bitki çeşitliliği var; bunun hemen hemen yüzde 30’u kadar da, 3.600 adet endemik türümüz var. Bu konuyla ilgili son yıllarda güzel gelişmeler oldu özellikle kırsal kalkınmayla ilgili fakat yetersiz bulunarak 5 siyasi partinin de önerdiği bir Komisyon kuruldu.

Komisyon çalışmalarımıza Mecliste başladık. İşte, üniversitelerden gelen hocalarımızı, sektörden gelen temsilcileri ve bakanlıklarımızdan gelen temsilcileri dinlemeye başladık. İlk gezi yerimizi de, teknik inceleme yerimizi de Çorum olarak seçtik. Tabii ki bunda etkenler vardı. Birincisi, Sayın Valimiz daha önce Meclisten geldiği için onun ev sahipliğinde olsun istedik ve bu işlere önem verdiğini bildiğimiz için, onu dikkate alarak geldik. Bir de, İlksen Hanım etkeni. Bu Komisyon 26'ncı Dönemde, geçen dönem kurulacaktı Meclisimizde, kurulmasına karar verildi ama kurulamadı, seçime gittik. Ben o zaman kendisine takılıyordum -ben orman mühendisiyim, uzun yıllar da, otuz sene bu işlerle uğraştım- “Beni de üye al, beraber çalışalım.” derken bize Başkanlık nasip oldu ama biz yine onu bırakmadık, şimdi beraber çalışıyoruz yani hem bu işin, bu Komisyonun fahri başkanı, onursal başkanı gibi, bir de teknik uzmanı olarak beraber çalışıyoruz. Özellikle Çorum'daki yapılan çalışmaları görelim diye ilklerin şehri Çorum'a geldik ve burada olmaktan çok mutluyuz ve memnunuz. Bu ev sahipliği için başta Sayın Valimize teşekkür ediyoruz.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Estağfurullah.

BAŞKAN – Dodurga'nın Belediye Başkanına, Kaymakamına ve buradaki heyete, daire müdürlerine, hepsine ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Güzel bir ev sahipliği yapıyorsunuz, bizim de ayağımız bereketli geldi, gerçi bu sene çok yağışlı ama güzel de yağmur yağmaya başladı.

Evet, ben tekrar teşekkür ediyorum, sunum yapacak olan arkadaşlara söz bırakıyorum.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Recep Bey, herhâlde sizin bir sunumunuz var.

BAŞKAN – Buyurun.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Özel İdare Genel Sekreterimizin bir sunumu var, onunla başlayalım.

Buyurun Recep Bey.

ÇORUM İL ÖZEL İDARESİ GENEL SEKRETERİ RECEP ÇIPLAK – Sayın Valim, sayın milletvekillerim, kıymetli hazırun; hepinize “Hoş geldiniz.” diyorum, saygılarımı sunuyorum.

Müsaadenizle sunumuma geçmek istiyorum efendim.

Çorum ilinin Tıbbi Aromatik Bitki Üretim Merkezi Hâline Getirilmesi Projemiz var efendim. Anadolu, değişik coğrafi özellikleri ve iklim çeşitliliği, iki kıta arasında doğal bir köprü niteliğindeki konumuyla üç farklı bitki coğrafyasının buluşma noktasıdır. Türkiye, sahip olduğu iklim farklılıkları, habitat tipleri ve üç fitocoğrafik bölgenin (Avrupa-Sibirya, Akdeniz, İran-Turan) bulunduğu yer olup 3.022'si endemik olmak üzere 124 familyaya ait 1.251 cins ve 12 binden fazla tür ve tür altı taksonuyla oldukça zengin bir floraya sahiptir. Doğal kaynaklı ilaçların kullanım oranı gelişmiş ülkelerde yüzde 60, gelişmekte olan ülkelereyse yüzde 4 civarındadır. Bugün Türkiye florasında 10 binin üzerinde bitki türü olduğu kabul edilmiştir. Bu bitkilerin 1.500 kadarı ilaç ve baharat bitkileridir. Dolayısıyla ülkemiz doğal bir ilaç fabrikasının üzerinde bulunmaktadır. Ülkemizde bu kadar bol miktarda hammadde olmasına karşın bunu işleyecek tesisin olmaması, bilimsel üretim ve işleme metodlarının olmayışı, Avrupa Birliği standartlarında kurutma, saklama, depolama ve paketleme sistemlerinin yeterli olmayışı projenin çıkış noktası olmuştur.

“Kırsal Kalkınma Hamlesi Sağlayacak Bir Proje Doğuyor.” başlığı altında Çorum Tıbbi Aromatik Bitki Projemizden bahsedeceğim efendim. Çorum-Dodurga Kapari ve Tıbbi Bitkiler: Çorum İl Özel İdaresi bünyesinde bütçe içi işletme kurulmuştur. Kurulan tesisin sevk ve idaresi proje sonrası bütçesi bütçe içi işletmeden sağlanacaktır. Tesise ait 1 işletme müdürü, 2 ziraat mühendisi ve 1 muhasebeci görevlendirilmiştir. Proje kapsamında iş birliği yaptığımız Hacettepe Üniversitesi Farmasotik ve Botanik Anabilim Dalı Başkanlığı, Hitit Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü ile Çorum İl Tarım ve Orman

Müdürlüğü yapılan protokol gereği proje sonrasında da çalışmalarına devam edecektir. P r o j e çalışmaları, yapılacak yatırımın ardından uzun süreli bir AR-GE çalışması içermektedir. Bu nedenle, iştirakçilerle çalışmalar sürekli olarak sağlanacaktır.

“Anadolu’dan götürülen gebere İspanya’da millî bitki ve döviz kaynağı oldu.” haberi. Gebere bitkisinden görüntüler efendim. “Kapari mucizesi.” başlıklı haberler var. “Doğadaki sağlık deposu bitki: Kapari.” başlığımız var efendim. Kapari bitkisinden görseller efendim. Yine, tıbbi aromatik sahasından, nane üretiminden görseller ve açık alandaki kekik üretiminden görseller efendim.

Proje Sahibi :Çorum İl Özel İdaresi. Destek Oranı: Yüzde 75 (OKA). Uygulama Tarihi: 31/01/2018-31/01/2020. Bütçesi: 3.035.554,55-TL. Uygulama Yeri: Çorum İli Dodurga İlçesi.

Proje başlangıç aşaması: İl Özel İdaremiz tarafından hazırlanan, Çorum İlinin Tıbbi Aromatik Bitki Üretim Merkezi Hâline Getirilmesi Projesi Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından kabul edilmiştir. Bu çerçevede üretim yapmak üzere, Dodurga İlçesi Esentepe Mahallesi 291 ada 3 parselde bulunan 118.813,73 metrekare alan hazine tarafından “Tıbbi Aromatik Bitki Üretim Merkezi” olarak kullanılmak üzere, 22/10/2018 tarih ve 6928 sayılı Olur’la İl Özel İdaresine tahsis edilmiştir.

Proje uygulama alanı: Çorum ili Dodurga ilçesi. Proje Alanı: 120 bin metrekare. Sera alanı: 2.400 metrekare. Açık saha üretim alanı: 110 bin metrekare. Fide üretim kapasitesi: 10 milyon adet. Proje sahibi ve uygulayıcı kuruluşu: Çorum İl Özel İdaresi. Proje iştirakçileri: Çorum İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Hitit Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü, Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmasotik ve Botanik Anabilim Dalı Başkanlığı.

İl iştirakçilerinin sorumlulukları şöyle efendim: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü: Tarımsal yayım faaliyetleri ile kurulacak sistemin kontrolü ve sera içinde üretilecek tıbbi aromatik bitkilerin üretim ve kontrolü, aynı zamanda çiftçilerin ilçede ve il genelinde sözleşmeli tarıma geçişi, ilçelerin tıbbi aromatik bitki deseninin belirlenmesi. Hitit Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü: Açık alanda üretilecek olan karabuğday ürününün gıda sanayisine kazandırılmasına yönelik olarak kalitenin sağlanması, gerekli kalite analizlerinin yapılması. Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmasötik Botanik Anabilim Dalı Başkanlığının görevi şöyle efendim: Projede üretilecek ürünlerin ilaç sanayisine kazandırılması, etken madde analizlerinin yapılması, bitkilerin kültüre alınması, kaliteli fide elde edilmesi ve AR-GE çalışmalarının bu alanda yönlendirilmesi.

Projemizin amacı: Tıbbi bitkilerin il geneline, daha sonraki adımdaysa ülke genelinde yaygınlaştırılarak ilimizin tıbbi ve aromatik bitkilere ait fide üretim merkezi hâline getirilmesi ile kırsal alanlarda istihdam potansiyelinin artırılmasıyla köyden kente göçün azaltılmasıdır.

Projeyle, ilimizde yer alan önemli çeşitlerin fide ve tohum ıslahının sağlanarak tarımsal araştırma çalışmalarıyla bölgenin ekonomik ve tarımsal kalkınma potansiyelleri harekete geçirilerek, kırsal alanda cazibe merkezi hâline getirilmesi, aynı zamanda agro turizm ve kırsal turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi, kırsal kesimdeki asgari refah düzeyinin ülke ortalamasına yaklaştırılması, toplumun iş ve yaşam koşullarının kentsel alanlarla uyumlu olarak kendi yöresinde geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınması hedeflenmiştir.

Proje sahamızın ve seralarımızın uzaktan bir görüntüsü efendim.

Hedef grubumuz: “Çorum ili ve ilçelerinde yaşayan çiftçiler, gelir düzeyi düşük çiftçiler, sözleşmeli tarıma geçmek isteyen çiftçiler; kozmetik, gıda, ilaç, tarım sanayisi, tıbbi ve ıtri bitkiler ihracatı yapan firmalar; yurt dışında tıbbi ve aromatik bitkileri işleyen firmalar, tıbbi ve ıtri bitkileri üretmek isteyen sera firmaları, tıbbi aromatik bitkiler yetiştiren tohum ihtiyacı olan firmalar, Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı kamu kurumları, kaymakamlıklar, tesiste istihdam edilecek kişiler.

Projeyle yetiştirilecek tıbbi aromatik bitkiler: Karabuğday, adaçayı, çörekotu, kekik, lavanta, melisa, tıbbi nane, kuşburnu.

Proje içeriğimiz: 2400 metrekare tam otomasyonlu sera kurulumu, 250 dekar açık arazide tıbbi aromatik bitki yetiştirilmesi ve damlama sulama sistemi kurulması, tesiste çalışacak personele ait yaşam alanlarının oluşturulması, kurulan tıbbi aromatik serada tohumdan-fideye yetiştirme süreci ile il genelinde sözleşmeli tarım uygulaması gerçekleştirilmektedir. Tesiste üretilen ürünlerde iyi tarım uygulamaları benimsenerek pazarlama sürecinde GLOBALGAP Sertifikası'yla üretilen ürünlerin ihracat potansiyelinin artırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Proje içeriğinde, proje kapsamında tam otomasyonlu serayla birlikte üretim, depolama, sulama üniteleri, çalışanlara ait bay-bayan yaşam alanları, çimlendirme odaları ve tohum atma sisteminin yanı sıra araziye kurulacak güneş enerji sistemiyle yaşam alanları ve idari binanın kendi elektriğini karşılayabilecek yenilenebilir enerji kaynağı kurulum çalışmaları yer almaktadır.

Kırsal kesimde yaşayanların iş birliği, ortaklık kurma ve iş yapabilme kapasitesi geliştirilerek, örgütlenmeleri teşvik edilecek ve tarımsal ürünlerin pazarlanmasına ilişkin il genelinde idari ve teknik kapasite güçlendirilecektir. Projeyle, ilerleyen dönemlerde kırsal kesimde yaşayanların iş birliği, ortaklık kurma ve iş yapabilme kapasitesi geliştirilerek örgütlenmeleri teşvik edilecek ve tarımsal ürünlerin pazarlanmasına ilişkin idari ve teknik kapasite güçlendirilecektir. Her türlü tarımsal ve kırsal destek mekanizmasının ilçe ölçeği üzerinden sunulması ve kırsal alandaki doğal merkez konumundaki ilçe merkezlerinin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi sağlanacaktır. Kırsal yerleşimlerde hizmetlere erişimin kolaylaştırılması, tarımsal verimliliğin artırılması, temel fiziki ve sosyal altyapı eksikliklerinin giderilmesi, gelir getirici faaliyetlerin çeşitlendirilmesi, ekonominin canlandırılması, iş gücü niteliğinin yükseltilmesi ve kırdan kente göçün istikrarlı bir dinamığa kavuşturulması sağlanacaktır.

Projenin katma değer unsurları: Başta bölge ölçeğinde olmak üzere tüm ülke çapında köyden kente göçü engelleyecek ve kırsal alanların bir cazibe merkezi hâline getirilmesinde kırsalın gelir getirici tarım kültürüne ve kırsalın turizm kültürüne dikkate çekmek vasıtasıyla iyi bir uygulama örneği oluşturulması.

Tıbbi aromatik bitkiler tarımının ilimize iki yıl içerisinde sadece seradan elde edilecek fide geliriyle 6 milyon 526 bin 622 lira 5 kuruş ekonomik fayda sağlayacağı tahmin edilmektedir. İlimizden yayılacak tıbbi bitkilerle sanayiden tarıma, turizmden gıda sektörüne yönelik kırsal kalkınma hamlesi sağlanacaktır.

Projenin katma değer unsurları: Atıl durumda bulunan kıraç arazilerin değerlendirilerek ülke ekonomisine kazandırılması. Gelir düzeyi düşük çiftçilerin il genelinde sözleşmeli tarıma geçmesi. Tıbbi ve itri bitkilerin ilimizde işlenerek yerelde üretim işleme ve paketleme dengesiyle il ekonomisine katkı sağlanması. Ülkemizdeki tıbbi aromatik bitki açığının ilimizden sağlanması. Kırsal alanlarda istihdam potansiyelinin artırılması. Kamu, sivil toplum kuruluşları, üniversite iş birliğine örnek teşkil edecektir.

Projemizin sürdürülebilirliği: Çorum İl Özel İdaresi bünyesinde bütçe içi işletme kurulmuştur. Kurulan tesisin sevk ve idaresi, proje sonrası bütçesi bütçe içi işletmeden sağlanacaktır. Tesise ait 1 işletme müdürü, 2 ziraat mühendisi ve 1 muhasebeci görevlendirilmiştir. Proje kapsamında iş birliği yaptığımız Hacettepe Üniversitesi Farmasotik ve Botanik Anabilim Dalı Başkanlığı, Hitit Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü ile Çorum İl Tarım ve Orman Müdürlüğü yapılan protokol gereği proje sonrasında da çalışmalarına devam edecektir.

Proje çalışmaları, yapılacak yatırımın ardından uzun süreli bir AR-GE çalışması içermektedir. Bu nedenle iştirakçilerle çalışmalar sürekli olarak sağlanacaktır.

Çorum'un Tıbbi ve Aromatik Bitki Üretim Merkezi olması için OKA Genel Sekreteriyle atılmış olan imzadan görüntüler efendim.

Sayın Bakanımız Profesör Doktor Veysel Eroğlu Bey’in Çorum’daki programı efendim. “Çorum, Biyolojik Çeşitliliğe Dayalı Geleneksel Bilginin Değerlendirilmesi Projesi kapsamında 7’nci il ilan edildi. Bütün dünyada yılda 115 milyar dolar ticari bir potansiyel var. Türkiye olarak bizdeki tıbbi aromatik bitkiler ve endemik türler Avrupa kıtasından daha fazla. 12 bin tür var, bunun 3.700’ü endemik tür yani başka yerde yok, Türkiye’de var. Şifalı bitkiler açısından da Türkiye çok zengin. Çünkü Türkiye nasıl ki kavşak noktasıysa bütün iklimlerin de kavşak noktası olduğu için biyolojik çeşitlilik çok fazla. Biz Biyolojik Çeşitliliğe Dayalı Olarak Geleneksel Bilginin Değerlendirilmesi Projesi kapsamında 7’nci il olarak Çorum’u da dâhil ettik. Hayırlı olsun.” demişti Bakanımız efendim.

“Lavantaya Dayalı Sanayi Kurulacak” Bir grup milletvekilimizin heyet hâlinde Marsilya’ya lavanta sanayisini incelemeye gittiğini ifade eden Sayın Bakanımız Veysel Eroğlu “Fransa, lavanta sanayisinden çok büyük para kazanıyor. Dolayısıyla oraya giden heyet bu sanayi hakkında bilgi alacak. Lavantaya dayalı sanayi kurmak için bir hazırlık yapıyoruz çünkü bunlar artık çok para getiriyor. Bakın, bir şişe parfüm kaç para satılıyor. Bakıyorsunuz, bir parfüm 60 ila 100 dolar. Hâlbuki onun üretimi bizde var.” ifadesini kullandı.

Yine, bir fotoğrafımız efendim.

Projem Türkiye Yarışması’nda Sosyo-Ekonomik Mansiyon Ödülü olarak 81 ilde yaygınlaştırılması gereken örnek proje olmuştur. Projeleri değerlendirmek ve örnek olacak uygulamaları seçmek üzere İçişleri Bakanlığı; Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Türkiye Belediyeler Birliği temsilcilerinden Proje Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur.

Söz konusu Kurul; valilikler, kaymakamlıklar ve belediyeler tarafından vatandaşların yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla planlanan ve hayata geçirilen projelerin değerlendirmesinde; kamu yararı, hedef kitlenin yaygınlığı (kadın, çocuk, engelli, malul, yaşlı vb.) özgünlüğü ve yenilikçi yanı, hükümet ve bölge kalkınma planlarına uyumu, devlet vatandaş bütünleşmesine sağladığı katkı, sektöre sağladığı katkı, bulunduğu ile ve ülke ekonomisine katkısı, sürdürülebilirlik, diğer illere örnek olma özelliği, sivil toplum kuruluşlarının ve vatandaşın katkısı, teknolojiyi kullanma kapasitesi, ulusal kazanım kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

“Türkiye’de tıbbi ve aromatik bitkiler pazarı 2,5 milyar dolar.” haberimiz efendim. “Pruva; kekiği, adaçayını paketleyip Hindistan’a satacak.” diye, yine, proje kapsamındaki bir haber.

Çorum ilimiz gerek iklimi gerek florası ve gerekse toprak ve su özellikleri nedeniyle gelecekte tıbbi bitkilerin yetiştirilip işlendiği en önemli illerden biri olma potansiyeline sahiptir.

Sayın Valim, sayın milletvekillerim; sunumum burada sona ermiştir.

Arz ederim efendim.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Teşekkür ederiz.

ÇORUM İL ÖZEL İDARESİ GENEL SEKRETERİ RECEP ÇIPLAK – Sağ olun Sayın Valim.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Bir arkadaşımız daha var Başkanım, o da direkt projeye ilgili sunum yapacak.

ÇORUM İL ÖZEL İDARESİ GENEL SEKRETERİ RECEP ÇIPLAK – Efendim, Ziraat Mühendisi Burak Durna Bey teknik konularda bilgi verecektir.

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRLÜĞÜ TIBBİ AROMATİK BİTKİ TESİSİ ÜRETİM SORUMLUSU ZİRAAT MÜHENDİSİ BURAK DURNA – Sayın Valim, milletvekillerim, değerli hazırun; hoş geldiniz, saygılar sunuyorum.

İsmim Burak Durna, Çorum İl Tarım ve Orman Müdürlüğünde Ziraat Mühendisi olarak çalışmaktayım. Projemize de 2017'nin Şubat ayında dâhil oldum ve hâlen de projemizi yürüterek devam ettirmekteyim.

Genel Sekreterimizin de söylediği gibi, proje alanımız 120 bin metrekare üzerinde kurulu. Yaklaşık olarak 2.400 metrekare servis alanımız bulunmakta. 2.400 metrekare sera alanıyla birlikte, bizim yıl boyu dört dönem çalıştırdığımızda, on iki ay düzenli çalıştırdığımızda yaklaşık olarak 10 milyon tıbbi aromatik fide yetiştirme kapasitemiz bulunmakta.

İlimizin birçok yeri varken neden Dodurga bölgesi? Şimdi, fide yetiştiriciliğine baktığımızda, genellikle sebze fide yetiştiriciliğine baktığımızda, Akdeniz ve Ege Bölgesi'nde bir yoğunlaşmanın olduğunu görüyoruz, genelde özel sektör yatırımlarını bu bölgelere yapıyor. Şimdi, bu bölgelerin ortak özelliklerine baktığımızda, genellikle buraların kışları sıcak geçen ve pazara yakın olan yerler. Buralarda sebze üretimi de fazla ve tabii pazar da burada. Bizim Dodurga'yı seçmemizdeki en büyük etkenlerden biri de tabii ki iklimi. Projemizin bulunduğu saha 440 rakıma sahip, iki tarafı dağlarla çevrili, Kızılırmak'ın kenarında ve mikroklima bir bölgedir.

Tabii, tıbbi aromatik bitki çalışmalarına başladığımızda ben zaten 2015 yılında Tarım Bakanlığının başlatmış olduğu, şu an 40 ilde yürütülen İtri ve Tıbbi Bitkiler ile Boya Bitkileri Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi kapsamında teknik personel olarak bu teknik ekibe dâhil oldum. Tabii, tıbbi aromatiği biz halk olarak biliyoruz, şöyle biliyoruz: Genelde kışın soğuk algınlığında bir ıhlamurla, nane limonla, bu şekilde tıbbi aromatiği biliyoruz ancak tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği ülkemiz için yeni bir konu. Biz de bu proje kapsamında, 40 ilde yürütülen proje kapsamında tıbbi aromatik bitkiyi 2015 yılında tanıdık ve öğrenmeye çalışıyoruz. Bu proje şu an 40 ilde yürütülüyor. Biz yılda 1 kez Tarım Bakanlığının bünyesi altında toplantılar yapıyoruz, diğer illerdeki arkadaşlarla da bu ürünlerden hangi ürünü yaptığını, hangi ürünlerden para kazabildiklerini, pazar bulabildiklerini ve eğer bizim bölgemiz uygunsa, ilimiz uygunsa bu ürünleri de Bakanlığımızdan talep ederek, Tarım Bakanlığımızdan talep ederek ilimizde demonstrasyon sahaları oluşturup eğer başarılı olursak çiftçilerimize anlatıyoruz, tarımsal yayım yapıyoruz. Tabii, 40 ilde yürütülen bu proje... Biz şimdi "Projemizde 2.400 metrekare seramız var." dedik, "10 milyon fide kapasitemiz var." dedik. Tarım Bakanlığının bu projesi aynı zamanda bizim bir de pazarımız çünkü fide üretiyoruz. Bu bağlamda, seramız bize teslim edildikten sonra, şubat ayında Tarım Bakanlığından bir toplantı talep ettik ve Tarım Bakanlığımızla bir görüşme yaptık, bizim ilimizde böyle bir yatırımın olduğunu anlattık "Bu yatırımdan Tarım Bakanlığı olarak bize ne yapabilirsiniz? Bu fide üretiminde en azından biz de tedarikçi listesine girebilir miyiz, ne yapabiliriz?" diye sorduk. Sağ olsunlar -Fatma Hanım da burada, çok teşekkür ediyorum- 2019 yılı için bize bir miktar -ilk senemiz olduğu için bizim başarabileceğimizi görmek istediler- sipariş verdiler ve biz de bu siparişleri mayıs ayı itibarıyla tüm illere gönderdik. Umarım, 2020 yılında daha fazla talep alırız.

Tıbbi aromatik bitkide üretimi geliştirmeye yönelik özellikle Tarım Bakanlığının birçok projesi var ama öne çıkan projelere baktığımızda, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun da Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi alt tedbiri kapsamında tıbbi aromatik bitki eken çiftçilere alet, ekipman desteğinde bulundular. Bu sayede de, tabii, çiftçimiz alternatif arıyor her zaman "Hangi ürünü yapabilirim, daha fazla para kazanacağım bir ürün var mı?" diye. Malum, maliyetler... Bu kapsamda da yani bu projeye çiftçilerimiz tıbbi aromatik bitkiyi tanımaya başladılar. "Acaba bu ne?" diye... Bu projeler sayesinde de tıbbi aromatik bitki çiftçilerimizin münavebe programlarına girmeye dâhil oldu. Yani özellikle kuru arazilerde, sulu arazilerde alternatif çok olduğu için genelde kuru arazilerde bu biraz daha çiftçilerin ilgisini çekiyor.

Tabii, bir de 24 Kasım 2017 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Emlak Genel Tebliği’miz var. Bu kapsamda da, hazine arazilerinin tıbbi aromatik bitkilere ve süs bitkilerine kiralanması, tahsis edilmesi vardı. Bu kapsamda, Çorum’da da yaklaşık olarak 206 dönüm yani 200 dönüm civarında çiftçilerimizin bir talebi oldu ve bu işlem gerçekleşti. Tabii, çiftçilerimizle de görüşmelerimizi yaptık, hangi ürünleri yapacağı noktasında onlara da yol göstermeye çalışıyoruz. Tüm bu destekler kapsamında, ilimizde yaklaşık olarak 6.500 dönümde yani bu destekler sonucunda 6.500 dekada alan tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği yapılıyor.

Şimdi, ilimizde yetiştirilen tıbbi aromatik bitkilere baktığımızda, bizim toplamda 20 bin dönüm tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliğimiz var. Bunun 6.500 dönümü bu projelerden kaynaklanıyor, yüzde 30-35’lik bir kısım bu projelerden kaynaklanıyor. Bu projelerin çiftçilerimizin tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliğini tanıması, bu işten para kazanması için çok güzel sonuçları oldu.

Şimdi, ilimizde yetiştirilen bitkilere baktığımızda, bunun yüzde 50’si haşhaş, aspir, çemen ve tıbbi aromatik bitkilerde son yılların en popüler ürünlerinden biri olan çörek otu. Bunlar tüm üretimimizin yüzde 90’ını oluşturuyor. Bu tabloya baktığımızda, haşhaş devlet alımında, aspir yine öyle, çemene bir şekilde pazar bulabiliyor çiftçimiz. Çörek otunda da organize sanayi bölgemizde bir tesisimiz var, soğuk sıkım yapıyor. Burada çörek otu için 1.223 dönüm yazıyor ama aslında -ÇKS’ye kayıtlı olan bilgiyi ben çektim- sanırım 2 bin dönümün üzerinde çörek otu yetiştiriciliği var ve her geçen yıl da bu biraz daha artacak.

Bu tabloda şöyle bir şeyi de görüyoruz: Şimdi, soğuk sıkım yapıldığı için, bir tesis olduğu için çiftçi buna yönlenebiliyor, bu üretime yönlenebiliyor ama mesela uçucu yağlara baktığımızda uçucu yağ bitkilerinden üretimimiz çok az. Tabii, distilasyonla ilgili bir işletme kurulmadığı için de çiftçiler bu ürünü de yapsa satamayacaklar. Tabii, Tarım Bakanlığımızın destekleri de var. Alan bazlı desteklerde iyi tarım uygulamalarına 100 lira, işte, küçük aile işletmelerine 100 lira; mazot, gübrede 14 yazıyor ama 15,35; onda bir değişiklik oldu, organik tarım desteğimiz de 100 lira.

Şimdi, projemize 10 milyon kapasite dedik. Biz projemizde şubat ayından itibaren yetiştiriciliğe başladık. Proje kapsamında bulabildiğimiz üretim materyallerinin hepsini deneme amaçlı fidelerini yetiştirmeye çalıştık. Tabii, biz bu aşamaya geldiğimizde bunu sebze yetiştiriciliği gibi düşünüyorduk, hani tohum noktasında temini kolay diye düşünüyorduk ama tıbbi aromatiğin en büyük sorunlarından biri de üretim materyalinin temini. Tarla Bitkileri Araştırma Enstitüsünden Reyhan Hocam da burada, sağ olsun, tüm temin ettiği tohumları bize gönderdi ve biz de bu ürünlerin işte, kaç ayda fidenin çiftçiye teslim edilecek hâle geldiğini öğrendik, hani hassasiyetleri nedir diye. Son yıllarda ülkemizde tabii lavantaya çok başvuru var, çok talep var. Lavantayı da Edirne Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsünden arkadaşlar sağ olsunlar, onlar “angustifolia”yı bize buldular, bu şekilde de bir üretim yaptık. Proje kapsamında lavanta, tıbbi ada çayı, tıbbi nane, melisa, sarı kantaron, İzmir kekiği, İstanbul kekiği ve fesleğen üretimlerini yaptık. İnşallah hava izin verirse, aşağı gidebilirsek burası seramızın servis alanı, 500 metrekaare kapalı bir alanımız var tüm sera otomasyon sistemlerinin bulunduğu, iklim otomasyonları, meteoroloji istasyonu, tohum atma ünitesinin bulunduğu bir alanımız var. Şimdi, kapasite böyle olunca tohumu elle atmak çok zaman ve işçilikle oluyor, biz de bu sebeple tohum atma makinesi aldık ve saatte 120 viyol kapasiteli bu makinemiz yani 2,5 milyon fideyi rahatlıkla bir haftada atabiliyoruz.

Seramızdan bir görüldü, bunlar fesleğen fidelerimiz; Şanlıurfa İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne yetiştirdik yaklaşık 30 bin adet. Lavantada çeliklerin köklendirme ortamına alınması için yapılan hazırlık...

2017 yılında projemize başladık biz aslında, açık saha üretimlerinde tıbbi nane ve tıbbi kekik üretimiyle başladık projemize. 2017 yılından bugüne kadar da yaklaşık olarak 40 bayan çalışana istihdam sağladık. Çalışanlarımız İŞKUR Toplam Yararına Program’ından geldiler bize. Lavanta

fidesi bu da. Tabii, şubat, mart ayında üretime başlayınca işte, illerin olan Tarım Bakanlığının siparişi, illerde projeyi duyan çiftçilerin bizden talepleri için biz yetiştiricilik yaptık ve kargoyla tüm illere, Türkiye'nin birçok bölgesine bu ürünlerimizi gönderdik. Bu işi yaptığınız zaman özel sektörle aynı ayarda yapmanız lazım, insanların bizi tercih etmesi için bu şekilde kutularımızı yaptık. Bunlar fesleğenler, Urfa Tarım İl Müdürlüğüne teslim edildi.

2019 yılında yetiştirip ve illere gönderdiğimiz fidelerimiz: Şanlıurfa'ya fesleğen, Balıkesir'e sarı kantaron, Karabük'e sarı kantaron, Malatya'ya dağ kekiği. Uğurludağ İlçe Tarım Müdürlüğümüz var, burada 60 dönüm kadar bir lavanta parselimiz var, orada da "angustifolia"ya başladık bu sene. Projeden de oraya küçük bir distilasyon ünitesi kuracağız inşallah. Projeyi sosyal medyadan, basından, gazetelerden duyan üreticilerimizden de talepler geldi; işte, Kayseri, İstanbul, Kütahya, Çanakkale'den; projeyi duyan herkese de üretim yaptık. Tabii, biz güveniliriz çünkü kamu kurumuyuz, yanlış yapmayacağımızı biliyorlar.

2.400 metrekare kapalı alanımız var, fide yetiştiricilik seramız var, bunun dışında 110 dönüm de açık sahamız var. Biz bu sahada -biraz önce dediğim gibi, tıbbi aromatik bitkinin üretim materyalini bulmak çok zor, çok zorlanıyoruz- kendimize damızlık parseller oluşturduk, damızlık parsellerinden işte, lavanta, biberiye, tıbbi nane, özellikle bunlar çelikle çoğaltıldığı için sizin elinizde de bulunması gerekiyor, her zaman dışarıdan temin edemiyorsunuz. Tabii, bu damızlık parsellerimizin dışında bizim bu 110 dönümlük açık sahada da Çorum'a uygun olan bitkileri deniyoruz, demonstrasyon bahçelerimiz var, doğru hasat tarihini öğrenmeye çalışıyoruz, pazar bulmaya çalışıyoruz. Burada ürettiğiniz zaman bu ürüne bir pazar bulmanız gerekiyor. Bu şekilde de açık sahada da 110 dönüm alanımız var, burayı da bu şekilde değerlendiriyoruz.

Sorunlar ve çözüm önerileri: Ben 2015 yılında bu projeye dâhil oldum, Bakanlığımızın desteğiyle projesine katıldık teknik ekip olarak. Tabii, çok büyük büyük sözler söylemek istemiyorum şeylerle ilgili ama bizim her yıl yaptığımız toplantılar, çalıştaylar ve Bakanlıkla olan görüşmelerimizde herkesin hemfikir olduğu bazı sorunlar var. Bunlardan en fazla dillendirdiğimiz de pazarlama sorunu. Denizli, dünya kekik ticaretinin yüzde 70'inin döndüğü bir ilimiz. Biz ilk projeye başladığımızda -tabii kekik çok popüler, başladık ama- bu kekiği Denizli'ye buradan kurutup götürmeniz Denizli'deki üreticinin yaptığı maliyetten daha fazla. Tıbbi aromatik bitkide, özellikle kurutulan bitkilerde ürünü olduğunuz yerde işlemeniz ya da pazara sunmanız gerekiyor çünkü taşımak çok büyük bir maliyet ama uçucu yağ bitkilerinde, bir lavantayı hasat etseniz 10 dönüm, 5 litre, 10 litre yağ alırsınız; arabanın bagajında her yere götürebilir çiftçi.

Bilgi eksikliği, projede karşılaştığımız... Tıbbi aromatik bitkide bilgiye ulaşmak çok zor, bilgi çok kıymetli.

İşleme tesisi yetersizliği. İlimizde tabii, bir tesis var soğuk sıkıma yönelik.

Üretim materyali eksikliği.

"Pazarlama sorunu ve çözüm önerileri" dediğimizde, bunlar tüm çalıştaylarda ortak noktamız.

Ürünün talebe uygun olmayışı.

Miktar, kalite, standart, pazarlama aktörlerinin belirsizliği.

Ürün çeşitliliği sağlanmalı, talebe yönelik üretim yapılmalı.

Sözleşmeli üretimle sürdürülebilirlik, kalite ve güvenilirlik standart hâle getirilmeli.

Örgütlenme, tabii, kooperatifleşme, küçük işletme yapısından çıkmamız gerekiyor.

Pazarlama aktörlerinin tamamlanması.

Bilgi eksikliği ve çözüm önerileri: Projeye başladığımızda en büyük sıkıntımız bilgiydi; TAGEM'den, araştırma enstitülerinden bilgi bulmaya çalıştık çünkü özel sektör tıbbi aromatik bitki konusunu çok çalışmıyor. Sağ olsun hepsi de yardımcı oldu, bu konu yani fide yetiştirmek zaten ayrıca bir bilgi istiyor. Tabii, biz öğreneceğiz ki üreticilerimiz de öğrensin. Bilgi eksikliği önemli bir konu. Üreticiler bilgilendirilmeli, tüketiciler bilgilendirilmeli; doğru ürünü alabilmeli.

Projemizde kurumlar arası birçok paydaşımız var, kurumlar arası koordinasyon bizim projemiz için çok önemli.

Bilgi paylaşımını sağlayan veri tabanı oluşturulmalı. Teknik personel ve çiftçi için en önemli konulardan biri de sanıyorum budur.

Ve sektörün ihtiyaç duyduğu ürünler.

İşletme tesisinin yetersizliği, biraz önce bunu da söyledik, hani elimizde soğuk sıkım var ama distilasyonla ilgili bir eksikimiz var.

Üretici, tabii, üretim sürecinde ticarete konu olan ürünlerle ilgili olarak doğadan toplama yerine kültüre alınarak üretimin ekolojisinde yapılmasının sağlanması, iş birliği ve örgütlenme, üretim materyalinin standardı, tahşiş, özellikle taşıma bir sıkıntı; kayıt ve izlenebilirliğinin sağlanması, öz kaynak eksikliğinin giderilmesi ve mevzuat.

Arz ediyorum.

Teşekkür ederim.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Biz teşekkür ederiz.

Hem İl Özel İdaresi Genel Sekreterimize hem de Burak Bey'e sunumlarından dolayı teşekkür ediyoruz.

Arkadaşlarımızdan, söz almak isteyen var mı acaba, konuyla ilgili görüşlerini dile getirmek isteyen, fikirlerini beyan etmek isteyen?

Buyurun.

BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ZİRAAT MÜHENDİSİ FATMA AYHAN – Teşekkür ederim.

Tarım Bakanlığından bu Komisyonda konu görevlisi olarak yer alıyorum. Bu projenin çok özel bir proje olduğunun hem Bakanlık olarak hem de Çorum ili olarak hepimiz farkındayız. Her şeyden önce bu projede emeği geçen tüm kurumlara, tüm paydaşlara teşekkürlerimi bir kez daha sunmak istiyorum.

Bu proje şunu gösteriyor: Bizim tıbbi aromatik bitkiler üretimini geliştirmek istediğimiz noktadaki en büyük eksikimizi giderebilecek olan bir çalışma olduğunu gösteriyor bu projenin şu anda geldiği nokta çünkü ciddi anlamda üretici üretim yapmayı istediğinde üretim materyaline ulaşmakta sıkıntı çekiyor, özel sektörün de sıkıntı çektiği en önemli şey bu. Standardize edilmiş üretim materyaliyle üretimin sürekliliğini sağlayamadığımız zaman tıbbi bitkiler üretiminden bahsetmek mümkün değil, üretiminin geliştirilmesinden bahsetmek mümkün değil. Bu sebeple bu proje bu açığı giderecek bir özelliğe sahip. Arkadaşlarımızın hepsinin, gerek İl Müdürlüğünde çalışan arkadaşlarımızın hepsinin gerekse il içinde diğer kamu kurumlarının ve Kalkınma Ajansının destekleriyle oluşturulmuş bu proje aynı zamanda iş birliğinin ne kadar önemli olduğunu gösteriyor bize, bu sektördeki iş birliğinin ne kadar gerekli olduğunu gösteriyor. Bakanlığımız tarafından uygulanmakta olan üretimi geliştirme projeleri içinde özel bir önemi olan bu tıbbi aromatik bitkilerin geliştirilmesi konusundaki proje de ciddi anlamda ülke çapında hepimize örnek olabilecek bir çalışma. Bunun için de ayrıca teşekkürlerimi sunmak istiyorum emeği geçenlere. Bundan sonrası için de... Yani burada bir fide üretim tesisi söz

konusu ve bu fide üretim tesisine pazar oluşturulabilmesi açısından gerek Bakanlığımızın çalışmaları gerekse diğer illerde duyurulması noktasında gerekli çalışmaları yapacağımızı Bakanlık olarak ifade etmek istiyorum.

Herkese kolaylıklar diliyorum.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Sağ olun.

Buyurun.

ABCS GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. GENEL MÜDÜRÜ ALİ GEVENKİRİŞ – Sayın Valim, değerli Komisyon üyeleri, milletvekillerim; saygılarımı sunuyorum öncelikle.

Ben Ali Gevenkiriş, eski Haşhaş ve Alkaloid İşleri Daire Başkanıydım, tıbbi bitkilerle ilgili olduğu için söylüyorum. 2009 yılında emekli olduktan sonra bu tıbbi ürünlere alaka duydum ve Ankara’da küçük bir iş yerimiz vardı, onu da açtıktan sonra biraz daha ilerleme kaydettik. Dolayısıyla yurt dışından gelen talepleri de yetiştiremez hâle gelince ben Çorumlu olduğum için Çorum’da da bir yatırım yapalım dedim. Ankara’da bazı arkadaşlar “Bu ortamda yatırım yapılır mı, deli misin?” dediler, ben de “Çorum’un delisiyim, yapacağım öyle bir yatırım.” dedim. Yatırım olmadan, üretim olmadan hiçbir şey olmayacağını anladık.

Şimdi, tıbbi aromatik ürünlerden haşhaşla ilgili çok kısa bilgi verildi, ben eski haşhaş daire başkanı olarak söyleyeyim. 200 bin dekar civarında Türkiye’de bir ekiliş var. Bu, Türkiye’nin 1’inci tıbbi ürünüdür, tıbbi bitkisidir. Afyonkarahisar’da Afyonkarahisar Alkaloidleri Fabrikası var, 1971’de haşhaş üretimi tamamen yasaklanmıştı, yasaklandıktan sonra çizilmemiş haşhaş üretimi tekrar yapıldı, 1976 yılında bu fabrika yapıldı. Fabrikada dünyanın en büyük kapasiteli kendi alanında, dünyanın en büyük fabrikası Afyonkarahisar’dadır. Komisyon üyeleri de herhâlde ziyaret edeceklerdir orayı da tıbbi bitki olduğu için. Dolayısıyla 200 bin dekar da dünyanın en büyük haşhaş üretim alanına sahip. Bu, Birleşmiş Milletler tarafından Türkiye’ye verilen bir şey. Yani kendine kendine biz 201 bin dekar daha üretelim desek üretiriz.

Dolayısıyla bu konuya nasıl geldik? Tabii, görevim icabı dünyanın her tarafını dolaştım ve stantlar açtık bu haşhaştan elde ettiğimiz tıbbi ürünleri satmak için. Bunları gezerken hangi ülke ne satıyor, ne alıyor onları kontrol ederken işte elime bir tane şey geçti, buğday yağı, bir yere girdim, buğday yağı satıyor, “wheat germ oil” diye yazıyor. “Efendim, bu ne?” dedim, “İşte, bu çok önemli bir yağ, içerisinde E vitamini çok fazla, şöyle yağ, böyle yağ.” dediler. Gerçekten ilgimi çekti. Oradan bir numara aldım ben, Türkiye’ye getirdim. Tabii, bizim kurumda bir sürü ziraatçı arkadaş vardı, onlara dedim ki: “Bak, bu buğday yağı, Türkiye’de buğday yağı yetişiyor.” Bunun önemi de şu şekilde falan diye kendilerine anlattım. “Ya, buğdayda yağ olur muymuş?” dediler. O zaman öyle deyince tabii, dünya üretiyor, biz niye üretmiyoruz? Ben bunu hem daire başkanlığı yaparken bir taraftan da araştırmasını yapmaya başladım.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Buğday yağı değil mi?

ABCS GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. GENEL MÜDÜRÜ ALİ GEVENKİRİŞ - Evet, buğdayın rüşeyminden çıkıyor.

Dolayısıyla bunun araştırmasını yaparken nasıl üretilir her buğdaydan yağ çıkmayacağını anladım. Dolayısıyla bunun, buğday yağının en fazla durum buğdayından çıkacağını anladım. Ve bu yağı ürettim ben sonuçta hem bir taraftan memurluk yapıyorum, bir taraftan da araştırma yapıyorum. Ondan sonra İstanbul’a gittim, dedim ki ithalatçılara: “Bak, buğday yağı Türkiye’de üretildi, böyle bir yağ var.” “Yok, Türkiye’de buğday yağı üretilir mi?” dediler. Ondan sonra “Analizi yaptırdın, her şeyi yaptırdık.” dedim. On beş gün sonra bize bir cevap geldi, “Yurt dışından ithal ettiğimizden çok daha kaliteli.” dediler o yağa.

Ben 2009 yılında 50 yaşında emekli oldum, emekli olduktan sonra bu tesisi açmak zorunda kaldım, açtım ve böyle bu işe başladım. Daha sonra işte şu yağ yok mu, bu yağ yok mu falan derken tıbbi yağların üretimiyle ilgili ilk üreticilerden birisi benim. Bu yağlar olsun, diğer tıbbi bitkiler olsun, önemli olan standardizasyonun yapılması. Hanımefendi bundan bahsetti, gerçekten standardizasyonu çok önemli. Her bir bitkinin birçok versiyonu var. Ama içerisindeki aktif maddenin içerisindeki miktarı çok önemli, hangisi daha fazlaysa o çeşidi bulup Türkiye’de yaygınlaştırmak gerekiyor. Bunların hepsinin çeşidi Türkiye’de var, yok değil. Yani başka ülkelerden arayıp da oradan getirmeye gerek yok. Ama bunları araştırarak insanlar lazım.

Rahmetli Turhan Baytop vardı eczacı, eczacı arkadaşlar da belki bilirler bunu. 1976 yılında bizim fabrikamızı ziyaret ettiğinde, ilk kitabı yazmıştı “Türkiye’de Bitkiler İle Tedavi” diye. Bu kitabı çok meşhur oldu, imzalı olarak bana vermişti. Eşi de kendisi de farmakognozi hocasıydı, çok değerli insanlardı. Bunlar masa başında oturmuyorlardı, bunlar gerçekten bilim adamıydı. Hakkâri’den Van’a kadar, Çorum’un her tarafını dolaşa dolaşa nereden ne bitki yetişiyor, nerede kullanılıyor bunların tespitini yapmışlardı. Ama bunları yapacak insan Türkiye’de azaldı ve bunların çoğalması gerekiyor.

Mesela deve dikenini tohumu gerçekten çok güzel tıbbi bir ürün, içerisinde sinarin diye bir madde var, o sinarin maddesi karaciğere çok iyi geliyor, siroza, hepatite her şeye çok iyi geliyor. Bunun en yüksek oranını bulup -Türkiye’de de çok yaygın olan bir şey bu- bunları üretmek gerekiyor; örnek olarak söylüyorum. Ege tarafında herhâlde tahmin ediyorum, tohum gen bankası var, Türkiye’de ne kadar bitki yetişiyorsa onların genleri orada toplanmış, oradan da araştırma yapılabilir, oradan da bunların kontrolü yapılabilir.

Bir de tabii ki pazarlama konusu çok önemli. Şimdi, üretiyorsunuz ama “İşte ben pazarlayamadım, elimde kaldı.” ondan sonra çiftçi küsüyor, küsmeye de haklı. Çünkü çiftçi yeni girişiyor bu işe. Ben altı yıl önce çörek otu tohumunu Çorum’da ektireyim dedim, ondan sonra ilgili bakanlığa gittim, arkadaşlarla görüştüm, dedim ki: “Ben çörek otu ektireceğim ama nasıl ekeceğim bilmiyorum, nasıl ekiliyor bu? “Çörek otu nedir?” dediler. Yani ilgili bakanlık çörek otunun ne olduğunu bilmiyor. “İyi bir şeyse ben de ekeyim.” dedi ilgili arkadaş, “Tamam iyi bir şey ama nasıl ekildiğini bilmek gerekiyor.” dedim. Daha sonra bizim köydeki çiftçilere söyledim, “Bunu soğan tohumu gibi ekeceksin.” dedim yani soğan tohumuna benziyordu, o şekilde ekti ama derine ekmiş, çıkmadı. Yani şunu da söylemek istiyorum: Çiftçiye de eğitmek gerekiyor nasıl ekecek, nasıl yapacak. Önce eğitimcileri eğiteceğiz, ondan sonra çiftçiye eğiteceğiz. Eğitimcileri eğitmediğimiz sürece unvanı ne olursa olsun beni hiç ilgilendirmiyor. Ben yüksek kimyagerim ama yüksek kimyager olmayla her kimyager işi bilmez, her ziraatçi de bu işi bilmez ama bunları iyi eğitmek gerekiyor ki burada yol alalım.

Bir defa bu ürünleri ürettikten sonra da katma değeri yüksek ürünleri döndürmemiz gerekiyor yani pazarlama açısından bu çok çok önemli. Örneğin, tıbbi bitki ilaçları... Ben şimdi Çorum’a yatırım yaparken bunları düşünerek yapıyorum, uluslararası GMP kurallarına uygun fiziki şartlarını yapıyorum. Çünkü yurt dışından bir sürü talep oluyor, adamlar diyor ki: “GMP’in var mı?” Var. “Bir geleyim, kontrol edeyim.” diyor. Türkiye’deki bir sürü tesis GMP’yi asmışlar oraya ama gerçek GMP’si yok yani bizde daha sonra öğrendik mesela alkaloid fabrikasında.

Ondan sonra gıda takviyeleri çok önemli, yine bunları standardizasyon hâline getirdikten sonra bunun pazarlaması çok daha kolay yapılabilir. Türkiye’de bunun standardizasyonu yapılmadığı için sorunlar var.

Bir de tabii, tıbbi bitki içeren natürel kozmetikler için yurt dışından talepler geliyor. Yani Türkiye’de de aslında bunu kullanırmak lazım. Yani Fransa’dan, şuradan buradan bu kozmetikler alınıyor ama bunların faydası olabilir ama zararları çok fazla. Türkiye’de yetişen bir sürü endemik bitki var -bunlardan elde edilen şeyler zaten- içindekilerine baktığımız zaman bunların hepsi Türkiye’de

yetißen bitkiler, biz niye onun içerisine koyup da kendimiz yapmayalım, ta Fransa’dan getiriyoruz işte 100 misli fiyatla. Biz bunları yapabiliriz, bunları yaparken de işte, önünü açtığımız zaman bu bitkilerin üretimi de artacaktır. Şimdi pazar meselesi böyle bulunur, başka türlü halk pazarında satmayla veya başka şeylerle bu işler olmaz.

İkincisi de aromatik bitkiler, aromatik bitkiler kokusu olan bitkiler demek yani işte lavanta -arkadaşlar saydılar- biberiye, ada çayı, kekik, nane falan. Bunların da içerisindeki yağ miktarı hangisinde fazlaysa onun şeyini bulup onu ektirmekte fayda var. Yani çiftçilere bu şekilde destek olursak biz de kazanırız, Türkiye de kazanır, çiftçiler de memnun olur.

Ben şimdi gelirken kendi köyüme baktım, ben Kırkdilimliyim, hep buğday tarlası. Bir de çiftçiler şikâyet ediyorlar, işte sulak olmadığı için “Efendim, ektim, çıkmadı falan filan, bundan zarar ettik.” Şimdi bunlarla sözleşmeli ekim yaptırdığınız zaman tıbbi bitkileri, kesinlikle onlar da bu işten kazançlı çıkacaklardır, biz de kazançlı çıkacağız yani memleket böyle kalkınır, başka türlü kalkınması mümkün değil. Üretim tesisleri tabii, Türkiye’de az yani bu konuları işleyen.

Şimdi, ilaç fabrikaları da daha önceleri ilaçların kâr marjları çok çok yüksekti ama şimdi kâr marjları düştüğü için bu şeylere yönelmeye başladılar, ilaç fabrikaları bu tür ürünleri üretmeye başladılar. Tabii, bunları da desteklemek lazım ama esas Anadolu’daki yerli üreticileri de bunları da desteklemek gerekiyor, desteklersek üretim gelirleri aşıldığı takdirde ve yaygınlaştırıldığı takdirde bu tür şeylerin de yaygınlaşacağını tahmin ediyorum. Yani her şeyi ithal ederek olmaz, başka yerden alarak da olmaz. Gezdiğim ülkelerden Hindistan bunlardan çok büyük para kazanıyor yani bizim de kazanmamız gerekir diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Biz teşekkür ederiz.

Buyurun.

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Çorum’daki soğuk pres yağ fabrikasının sahibiyim. Bizim dört yıl öncesinde kendi imkânlarımızla 30 dönümle başladığımız çörek otu üretimi şu an Alaca bölgesinde bu yıl 5 bin dönüme çıktı.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Sözleşmeli mi ektiriyorsunuz?

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Yani yazılı bir sözleşme değil ama biz çiftçiye alım garantisi veriyoruz, tohum sağlıyoruz.

Burada iki konuyu belirtmek istiyorum. Birincisi; yaptığımız araştırmalar sonucu kendimize özel, Türkiye’ye has bir tohum bulduk. Çünkü daha öncesinde, 2003 yılından beri bu işi yapıyoruz, Suriye ve Hindistan’dan aldığımız tohumları işleyip yurt dışına satmayı hedefliyorduk ama ham maddenin başka yerden gelmesi kuralları başkalarının koymasına sebep oluyordu. En kaliteli tohumun Türkiye’de olduğunu biz tespit ettik, bunların etken maddelerini araştırıp bu tohumu elde edip bu tohumu çiftçiye dağıtıyoruz, oradan da sonuç elde ediyoruz.

RECEP ŞEKER (Karaman) – “Elde ettik.” derken bir yerden satın alma mı yoksa laboratuvar ortamında gen oynama mı?

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Hayır, gen oynama değil. Hiç şimdiye kadar başka tohum eklememiş, yıllardır geleneksel olarak kendi Türk tohumunu kullanan çiftçilerden bulduğumuz tohumların seçilerek, onların tekrar çoğaltılarak tekrar elde edilmesi şeklinde bunu yapıyoruz ve şu an Amerika’da pek çok firma bizim yağımızı kullanıp üstüne de “Türk çörek otu” yazmaya başladı etiketlerinde. Örneğin, Avrupa Mısır çörek otunu tercih ediyor, Mısır menşeli ama şu an Amerika’da biz bunu başardık, üstüne artık Türk etiketi yazmaya başladılar.

Bu noktada 2 problemimiz var, biraz önce arkadaşlar bahsetti, örneğin bir destilasyon tesisi gerekiyor diye. Ham maddeye ulaşım çok önemli. Bizim hazırda şu an faaliyette olmayan destilasyon kazanlarımız var ama lavanta üretimi ve diğer tıbbi bitkiler daha fazla yaygınlaşırsa biz onu hemen faaliyete geçirebileceğiz. Biz de ham maddeye uzak olduğumuz için başka yerden, Antalya ya da diğer yerlerden ham madde temin etmeyi düşünmüyoruz nakliyesiyle.

İkinci önemli olan şey, hazır böyle bir girişim başlamışken Avrupa bizden organik olmayan hiçbir ürünü almıyor. Tıbbi aromatik bitkilerin ülkemizdeki en büyük özelliği doğada çoğu kendisi yetişebiliyor ve toplanabiliyor ama bunun sertifikalandırma sürecinde sıkıntı yaşıyoruz. Madem şu an böyle bir çalışma var, tıbbi aromatik bitkiler hem fide olarak da yetiştiriliyor, bunların ekileceği alanların baştan organik sertifikalandırılmaları pazarda bize çok kolaylık sağlayacaktır. Çünkü biz hâlâ şu an organik ürün satmak istediğimiz zaman ham maddeyi yine dışarıdan almak zorunda kalıyoruz; bu, en büyük problemimiz. Yani şu an tıbbi aromatik bitkiler eğer organik olarak sertifikalandırılırsa pazarda kat ve kat değerli satışı kolaylıkla gerçekleştirilecektir.

Teşekkür ederim.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Şimdi biz organik sertifikası alalım çiftçimize. Eğer Osman Bey’in söylediği şekilde yönelik A çiftçisi üretirse o zaman demek onunki organik çıkıyor, çiftçim benim sertifikalı olacak. Biz bu çilek yapanlara o sertifikayı almıştık Vali Bey.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Organik çilek üreticiliği yani.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Organik çiftçi, üretici belgesi var çiftçinin orada.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Şimdi ama o herhâlde tam bunu kapsamıyor Sayın Vekilim.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Organik sertifikası çiftçinin de var, üretici çiftçinin.

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – O da olması gerekiyor. Üreticinin, en baştaki tarla sahibinin organik sertifikaya sahip olması gerekiyor. Biz zaten sahibiz yani işletme olarak hem Amerika’da geçerli, Kanada’da ve Avrupa’da geçerli sertifikalara sahibiz.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Sadece sizinki yeterli olmuyor yani.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Olmuyor, yok çiftçiye de istiyor.

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Yeterli olmuyor, ham madde girişinin ta tarladan denetlenmesi gerekiyor.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Sayın Valim, bizim bu Çorum’da yaptığımız arazi vardı ya, ilk başladığımız o 120 bin hektarlık arazide, orada daha önceden tarım yapılıyor muydu?

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Yapılmıyordu.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Hazine arazisi demiştik, bir ıslah çalışmasıyla ilgili bir şey yapılmış mıydı orada?

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Yeterli bir çalışma yapılmadı efendim, sahayı temizledik, üretime geçildi, doğru.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Yani aslında orada hiç ilaç kullanılmamış, hakiki organik tarımın özelliği var yani daha önce tarım arazisi olmamış bir yerde ilk başlarken o lisansı almak gerekirdi.

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Bunun için işte yasal prosedürün işletilmesi ve kolaylık sağlanması gerekiyor. Örneğin, o arazinin sertifika kuruluşları tarafından sertifikalandırılmaları için kiralama sözleşmeleri için arazi kime ait, kim işletiyor, onların altyapısının biraz daha kolaylaştırılıp... Sertifikalandırma süreci normalde üç yıl sürüyor ama bunun daha kısaya çekilmesi için ya da prosedürün biraz daha pratikleştirilmesi için desteğe ihtiyaç var. Yani hiçbir çiftçi üç yıl sonra üretebileceği organik ürün için şimdiden o masrafa girmiyor çünkü bunların da belirli maliyetleri var, organik sertifikalandırma kuruluşlarının aldıkları belirli ücret var. Çiftçi bunu, üç yıl sonrasını öngörüp de “Ben bunu daha pahalıya satarım ya da daha çok kâr elde ederim.” şeklinde değil, biraz daha kolaylaştırılması gerekiyor.

Biraz önce destekler açıklandı. Şimdi, şöyle bir şey var, organik tarımda eksikimiz şu: İyi tarımda dönüşüme örneğin çörek otunda 100 kuruş yani 100 lira destek veriliyor, organikde de 100 lira destek veriliyor. İyi tarımda gübre kullanabiliyor, ilaç kullanabiliyor ama...

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Bir farkı yok yani aynı destekle, özendirici değil yani.

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Evet, aynı destek var. Yani gübre kullanmadığınız, ilaç kullanmadığınız bir tarladan alacağınız verimle hiç kullanmadığınız bir tarlayla ikisi arasında fark var. O aradaki farkın çiftçi tarafından daha özendirici olması için, organik tarım olabilmesi için daha fazla ona destek verilmesi ve kolaylaştırılması gerekir.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Teşvik edilmeli, özendirilmeli diyorsun.

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Bizim Avrupa’ya organik olmayan hiçbir tıbbi aromatik bitkiyi kekik veya bazı baharatlar hariç yani normal markette satılabilecek ürünler hariç satma şansımız yok. Çünkü biliyorsunuz pek çok ilaç yurt dışından geliyor ve o ilaçları onlar aslında kendileri kullandıktan sonra tekrar kullanmak istemiyorlar, gıda olarak tüketmek istemiyorlar, hepsi organik istiyor.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Osman Bey’e, Ali Bey’e de ikinize birden sorayım: GMP’niz var mı üretim bantlarınızda?

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Şu an bizim hazırlığımız var, biz aynı zamanda ürünlerin daha değerli satılabilmesi için yatırım yaptık, yumuşak kapsüle koyacağız yağları, makinemiz geldi.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Üretim bandınızın GMP’si var mı?

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – CE belgeli.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – CE değil, g, m, p, GMP?

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Hayır hayır, yok. Onun için şimdi altyapımızı hazırlıyoruz, yeni makinemiz için o gerekiyor çünkü takviye edici gıda niteliğinde yurt dışına satabilmek için GMP istiyor.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Sizin var mı GMP’niz Ali Bey?

ABCS GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. GENEL MÜDÜRÜ ALİ GEVENKİRİŞ – Biz şimdi Çorum’da yaptığımız fabrikayı tamamen Avrupa GMP’sine uygun olarak yapıyoruz, fiziksel olarak. Bizim Ankara’daki tesisimizde GMP var ama bir sürü eksikler var, niye? Dikey olarak inşa edilmiş yerler ve onları kiralamışız.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – GMP öyle olmaz yani GMP zaten bir bant, sistem yani eksigi olmaz ya GMP’si vardır ya yoktur yani öyle bir sertifikanız yoksa yok veya var yani.

ABCS GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. GENEL MÜDÜRÜ ALİ GEVENKİRİŞ – Yani Ankara’da öyle, o şekilde.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – GMP var?

ABCS GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. GENEL MÜDÜRÜ ALİ GEVENKİRİŞ – Evet.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Osman Bey, sizinki de şimdi siz GMP’ye giriyorsunuz değil mi hem destilasyona giriyorsunuz?

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Hayır, soğuk presle paketleme için GMP alacağız yani yumuşak kapsüle koymak için, yağları yumuşak kapsül hâlinde satabilmek için GMP alacağız.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Ali Bey, o buğday yağını hangi buğdaydan demiştiniz?

ABCS GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. GENEL MÜDÜRÜ ALİ GEVENKİRİŞ – Durum buğdayı yani makarnalık buğday.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Peki, mesela, 1 kilo buğdayın un olarak satılmasıyla yağ olarak satılması arasında ne kadarlık bir rakam farkı var, o çalışmalarınızda var mı?

ABCS GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. GENEL MÜDÜRÜ ALİ GEVENKİRİŞ – Efendim, şöyle bir şey: Buğday yağı derken buğdayın tamamından elde edilmiyor bu. Şimdi buğday işlenirken fabrikalarda bu rüşeym bir tarafa gidiyor, un bir tarafa bir de kepek bir tarafa. Çorum’da Hatap Un Fabrikası vardı, rüşeym diye bir şeyi biliyorlardı da, ayırmıyorlardı. Ben onları ikna ettim, Bunu ayırın yoğunluğu farklı.” dedim dolayısıyla kepeğiyle ve rüşeymi birbirinden ayırdılar. Ben rüşeymden yağı çıkardım. Şimdi, Türkiye’de aslında hayvanlara en iyi tarafını veriyorlar, getiriyorlar, insanlara da en kötü tarafını yediyorlar. İnsanların böyle zayıflaması, hastalanması bana göre ondan yani. Çünkü E vitamini en yakın yağın içerisinde iki üç misli buğday yağında. Bazı önemli yağları da korumak için buğday yağı katıyorlar içerisinde.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Katkı maddesi olarak da kullanılıyor?

ABCS GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. GENEL MÜDÜRÜ ALİ GEVENKİRİŞ – Tabii, Katkı maddesi olarak. Yani onun içerisindeki E vitamini onu korusun diye. Dolayısıyla E vitamini antioksidan, çok koruyucu bir şey, artı diğer vitaminler var içerisinde, bir sürü vitamin var. Bunları göz ardı etmek mümkün değil yani. Avrupalı yiyor ama maalesef, bir şey yapamıyoruz yani.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Rüşeymin son yıllarda değeri Türkiye’de anlaşıldı artık. Rüşeymden, buğdaydan yapılan unlar, ekmekler biraz daha değerli oldu ama benim buradan kastım o rüşeymden yapılan ekmek ile yağın arasındaki rakamsal olarak kaç katı? Bize getirdiği pazar değeri açısından soruyorum.

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) – Kaç tona kadar çıkıyor?

RECEP ŞEKER (Karaman) – Kilosu ne kadar mesela?

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Şimdi, buğdayda yüzde 10 rüşeym vardır. Yüzde 10’unda da minimum yüzde 10 yağ vardır. Yani 15, 20’ye kadar çıktığı zaman çok iyi kaliteli rüşeym diye addediyoruz. Ve dolayısıyla bundan hesap edersek yüzde 1. Ama buğday fiyatıyla bunu mukayese etmemek gerekir. Dediğim gibi, bu yan ürünlerden

çıkıyor, buğdayın kendisinden çıkmıyor. Bazıları da bu şekilde hesaplıyorlar, “Efendim, ben 1 ton buğdaydan bir yağ çıkaracağım, niye çıkarayım.” diyor, öyle değil. Bu, hayvanlara verilen şeyden çıkarılıyor.

BAŞKAN – Bu organik konusunda tabii, şanslı ülkemiz yani nasıl bitki çeşitliliği, işte 12 bin kadar çeşitliliğimiz var diyoruz ve bunların büyük bir bölümü ormanda yetişen, doğada yetişen işte yeni hazine arazileri kiralananacak... Yani organik belgesini almakta çok sıkıntı çekmememiz lazım. Yani bir Avrupa gibi kirlenmiş değil topraklarımız, bu konuda çok şanslıyız ama mevzuatı hızlandırmak lazım. Mesela, ormanda yetişen odun dışı ürünlerin sertifikası, organik olma şeyi çok kolay alınabiliyor. Onun için onu hızlı bir şekilde alıp... Yoksa organik olmayan ürünü bizden niye alsınlar yani. Bu konuda biz şanslıyız, topraklarımız daha bakir yani netice olarak.

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Onda sıkıntı yok, orman arazisinde toplanan köylülerin, çiftçinin orman köylülerinin yaptığında yok ama bu şekilde artık kendi tarlalarında bitki yetiştirecek kişilerin bunu şimdiden hazırlaması gerekiyor. Yani mevzuat gereği bizde yapıyoruz gerek defne yağı elde etmek için ormandan belirli izin zamanlar köylü bizim adımıza sözleşmelerle kesim yapıp onların yağını çıkarıyoruz. Kuşburnu yine doğadan toplanıyor, onun çekirdek yağını çıkarıyoruz. Ama şu an tarımı yapılacaksa yapılacak arazinin mutlaka organik sertifikalı olması lazım ki çiftçi onu rahatlıkla bizim vasıtamızla satışını gerçekleştirebilsin, kolaylıkla biz de alabilelim.

BAŞKAN – Onu kesinlikle yapmamız lazım.

Bir de yeni hazine arazilerinden biliyorsunuz görebiliyoruz yani. Oralarda hemen başlar başlamaz bir kere organik üretme şartı koymak lazım.

NATUROİL GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. TEMSİLCİSİ OSMAN OCAKLI – Evet, bu süre zaten kısılıyor.

BAŞKAN – Hazine arazilerinizi madem veriyoruz, kolaylık yaptık. Arazide sıkıntı çekmeyeceğiz yani bizim en büyük şansımız o ve orada organik olmasından da sıkıntı olmadan direktman organik üretmemiz gerekiyor.

ABCS GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. GENEL MÜDÜRÜ ALİ GEVENKİRİŞ - Bir şey söyleyebilir miyim.

BAŞKAN – Buyurun.

ABCS GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. GENEL MÜDÜRÜ ALİ GEVENKİRİŞ - Bir de Türkiye’de jojoba yağı diye bir şey var. Jojoba yağı dünyada var. Amerika’da çöl bitkisi olduğu için Amerika’da Teksas tarafında yetişiyor. Dolayısıyla bu uzay giden motorlarda falan kullanılıyor yağlanması için, çok hızlı ısıya dayanıklı, bir de kozmetikte çok kullanılıyor. Dolayısıyla Antalya Vali Yardımcısı arkadaşımız vardı, Kumluca Kaymakamıyken zamanında gönderilmiş dış ülkelere, görgüleri artsın falan diye herhâlde gönderiliyordu, buradan Teksas’a yola düşmüş, gerçekten araştırmacı bir arkadaşı. Orada jojobayı görünce “Bu bitkiyi ben Türkiye’de ekeyim.” demiş, “Anadolu’da yetişmez bu. Bu köy bitkisi.” demişler. Kendisi Antalyalı olduğu için getirdi, onu ekti dikti, ondan sonra verim vermeye başlayınca yirmi yıl önce İstanbul’a gitmiş bu jojoba tohumunu nasıl değerlendiririz, jojoba yağı şöyle kıymetli, böyle kıymetli diye. Daha sonra “Ankara’da Ali Gevenkiriş diye birisi var, ona gidersen belki çözüm bulur.” falan demişler, geldi, beni buldu, ben de o zaman jojoba tohumunu arıyordum yani böyle İsrail’de var, İsrail tohum satmak istemiyor, “Yağ vereyim, tohum vermem.” diyor. Dolayısıyla ben ondan aldım, “Ne kadar verirsen hepsini alacağım.” dedim ve on sene, yirmi sene ona destek oldum, jojoba yağını çıkardım ve şimdi serbest satışla biraz daha... “Şimdi araziler var.” dediniz. Onlara dedim ki: “Bak, devlet bunlara araziler veriyor hem de erozyonu koruyor. Maki bitkisi olduğu için çok büyük bitki değil. Dolayısıyla bunları böyle kiralayıp bunlara destek olalım dedim.

Orada bir sürü nar tarlalarını sökmüşler. “Kardeşim, niye söktün?” Bunlar para etmedi, o zaman jojoba ek.” dedim. Dolayısıyla o nar tarlalarını sökmüşler, jojoba ekmişler. Şimdi onlar iyi para kazanıyor yani böyle bir durum da var.

BAŞKAN – Yani biz Komisyon olarak bundan sonra demek hazine arazisinden kiralayanlara bu şartı koşacağız yani, zorlayacağız yani.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Organik sertifikası almayı...

BAŞKAN – Çünkü organik sertifikasını almadan üretim yapılmaz.

Başka söz isteyen?

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – OKA Temsilcimiz...

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI İL KOORDİNATÖRÜ ÖZDEN ÖZGÜR YALÇIN – Sayın Valim, değerli milletvekillerimiz; hoş geldiniz.

Sayın Valim, müsaadenizle ben duyuru yapmak istiyorum hazırun buradayken. Biz önümüzdeki hafta, Kalkınma Ajansı olarak Yönetim Kurulumuzun aldığı karar gereği yaklaşık 7 milyon liralık bir tarım ve kırsal kalkınma desteklenmesi hibe programını açıklıyoruz.

Bugünkü buluşmamızın konusu olan tıbbi aromatik başta olmak üzere, her türlü tarımsal ürünün üretilmesi, işlenmesi, paketlenmesiyle ilgili makine ekipman alımı, ufak çapta inşaatlar bu proje kapsamında desteklenecek, proje başına yaklaşık 500 bin lira hibe öngörüldü. Bunun yüzde 90’ı hibe, yüzde 10’u eş finans. O vesileyle kaymakamlıklarımız, belediye başkanlıklarımız, üretici birliklerimiz, köy muhtarlıklarımız bizlere proje başvurusunda bulunabilir, doksan gün süremiz var. Bölgemize, Çorum’umuza, Dodurga’mıza hayırlı uğurlu olsun diyorum.

Teşekkür ederim efendim.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Biz teşekkür ederiz.

KOMİSYON UZMANI LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Sayın Valim, ben Özgür Bey’e “Hızır Özgür” diyorum. Biz ne zaman sıkışsak yetişiyor. İbrahim Ağabey, o projede de Özgür Bey, TKDK, Özel İdareemiz çok büyük destek verdiler, inşallah bundan sonra da daha güzel şeyler olacak.

Ziraat Odası Başkanımız bir şey demiyor mu?

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Yalnız belki Tarım Müdürümüz kenevirle ilgili bir açıklama yapabilir yani. 2016 yılında biliyorsunuz yönetmelik çıkmıştı, 19 ilde, bizde o 19 ilin içerisindeyiz ama o günden bugüne kadar fazla bir mesafe de almamışız doğrusu.

Buyurun.

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Sayın Valim, sayın milletvekillerim; hoş geldiniz ilimize.

Biz -Sayın Valimizin de bilgisi var- Samsun’da, bu kenevirle ilgili bakanlığımızın yapmış olduğu toplantıya iştirak ettik. Fakat yeni bir konu olduğu için tohum konusunda hazırlığı yoktu ülkemizin. Bununla ilgili Karadeniz sadece Vezirköprü bölgesinde Vezir ismi altında bir kenevir, yerel bir çeşit var, dışarıdan ithalatı bakanlığımız yapmadı yani bu kenevirle ilgili, kendi tohumumuzu geliştirelim, kendi tohumumuz Anadolu şartlarında çok güçlü ve endüstriyel kenevir zaten bu. Vezir diye bir çeşidi, Vezirköprü bölgesinde ekimini de yaptı, tohum yetiştirmek için bu yılı tohum yetiştirmeye ayırdı bakanlığımız. İnşallah, önümüzdeki yıllarda eğer tohum desteği olursa... Tabii, burada tıbbi aromatik, itri bitkilerde karşılaşılan sıkıntılar kenevirde de var, işte bunların fabrikasyonu, işlenmesi, pazarı... Çiftçilerimizde farklı sorunlar var, kime satacağım, kaç liradan satacağım, kaç kilo alacağım, verimi; bunlar eğer ekonomik olmasa yani üreticimizin ben ekeceğini tahmin etmiyorum. Bakanlığımız,

devletimiz eğer kilogram başına da desteklerse bizim çiftçimiz bunların hepsini yapar ve üretimini de ciddi anlamda yapar. Zaten Çorum ili olarak 19 tane ilin içerisindeyiz biz de kenevir ekiminde. İnşallah, tohum temin edersek bu yıl... 2 yerde çiftçimiz müracaat etti, biri Ortaköy'de Sayın Valim, birisi Mecitözü'nde; bunlar küçük çaplı ama onlar da tohumda biraz sıkıntı çektiler. İnşallah, önümüzdeki yıl bunları aşarız. Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsünün yapmış olduğu çalışma, benim bilğim bu şekilde, bilmiyorum daha farklı bilgi varsa ama Karadeniz Tarımsal Araştırmada ciddi şekilde bu işe eğiliyorlar yani kendileri.

Başka herhangi bir diyeceğimiz yok yani. Ama biraz önce bahsettiler, biz de geçmiş yıllarda Çorum'da denenilen...

BAŞKAN – Diğer illerde nasıl tohum şeyi?

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Diğer illerde de yok.

BAŞKAN – Yetiştirme muhiti olarak Çorum'a uygun mu?

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Çorum'a, zaten bu bölgeye uygun. Kastamonu, Çankırı, Çorum, Yozgat, Amasya, Tokat zaten önceden cumhuriyet tarihinde veya Osmanlı döneminde Kastamonu, Samsun, Çorum ve Yozgat buralarda daha çok üretimi varmış. Zaten Vezirköprü'deki bir kasabaydı gittiğimiz yer, adam onu öyle bir üretim amaçlı değil de semaverin ateşi iyi oluyormuş, onun için ihtiyarın birisi onu üretiyormuş. Yani orada bulduk. Mesela Kastamonu'da bulamadık, Araştırma ciddi şekilde bu işin üzerinde eğiliyor.

BAŞKAN – Diğer illerde?

BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ZİRAAT MÜHENDİSİ FATMA AYHAN – Sayın Başkanım, izininizle ben konuyla ilgili olarak biraz detay vermek istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ZİRAAT MÜHENDİSİ FATMA AYHAN – Kenevir konusu birden gündemimize düştü, arkadaki teknik detayla ilgili büyük çoğunluğun bilgisi yok bu konuda. 1990 yılında yürürlükte olan kenevir yönetmeliği çerçevesinde biliyorsunuz, ülkemizde kenevir yetiştiriciliği izne tabidir. 19 ilde 1990 yılında çıkan yönetmelikte kenevir yetiştiriciliğinin izinli olarak yapılabilmesi kayda bağlanmıştır. Uluslararası Tek Sözleşmesi gereği izinsiz üretim yapılamaz. Dünyada da yine bu anlaşmalar çerçevesinde hiçbir ülkenin bu konuda özellikle kenevir üretimini izinsiz yapmaması gerekiyor ve üretim alanlarını FAO'ya bildirmek zorunda.

2016 yılında bu yönetmelikte Tarım Bakanlığı olarak bir değişiklik yapıldı. İllerin sayısında değil, yapılan değişiklik sadece ve sadece kenevir tohumu üretmek isteyen ve kenevirle ilgili araştırma çalışması yapmak isteyen kurum ve kuruluşların bunu projelendirip izinli olan 19 ilin haricinde de bu çalışmaları yapabilmesine yönelik yoksa herhangi bir şekilde illerin sayısında azaltma veya çoğaltma diye bir durum söz konusu olmadı bu yönetmelik değişikliğiyle.

Kenevir üretimi 1990 yılından itibaren çok hızlı bir şekilde ülkemizde azaldı. Yani bunun sebeplerine bakmamız gerekiyor, sosyoekonomik sebeplerine. Birincisi; keneviri talep eden ve işleyen bir sanayi kalmamıştı ülkemizde, bunun yerine sentetik bitkiler devreye girmişti ve üretimi artık talep edilmez olmuştu doğal liflerde. Bu hızlı bir şekilde üretimin azalmasına... Son yıllarda da istatistiki rakamlarımız 3 tona kadar indi ne yazık ki, resmî rakamlarımız. Ancak bakanlığımız bu yurt dışındaki gelişmeleri takip ettiğimiz için ve etken madde oranı düşük olan kenevir tohumunun üretilmesinin veyahut da araştırma çalışmalarının da ülkemizde yapılabilmesinin sağlanması niyetiyle 2016 yılında yönetmelikte değişikliğe gitti; sebep budur. Evet, bizde kenevirle ilgili çalışmalar ekonomik olarak talep olmadığı için tohum ıslahına yönelik çalışmalar çok fazla yapılmadı üretimi de yok çünkü. Ancak son açıklamalarla oluşan gelişmeler çerçevesinde elimizde mevcut olan, kendi ülkemize ait

olan türün hızlı bir şekilde üretiminin tohum üretiminin sağlanarak çiftçiye ulaştırılması yönünde hem tarımsal araştırma enstitülerimizin hem de Samsun İl Müdürlüğümüzün ortak bir çalışması söz konusu. Muhtemelen önümüzdeki yıl tohumla ilgili herhangi bir sıkıntımız kalmayacak.

Teşekkür ediyorum.

ABCS GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. GENEL MÜDÜRÜ ALİ GEVENKİRİŞ – Sayın Valim, bu konuda bir görüş sunabilir miyim.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Buyurun.

ABCS GIDA VE KİMYA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. GENEL MÜDÜRÜ ALİ GEVENKİRİŞ - Efendim, Çorum’da daha önce kendir diye ekiliyordu, kenevir diye ekilmiyordu. Çamlıca köyü var yakında, benim küçüklüğümünden itibaren orada çok geniş alanlarda kendir ekilirdi. Onların tohumları aldıktan sonra sap kısımları suya yatırılır ve bunların lifleri soğuduktan sonra... Demek ki Türkiye’de fabrikalar varmış ki kendir çuvalı diye bir şey vardı eskiden hatırlarsınız, kendir çuvalları yapılırdı veya değişik elbiseler falan da yapılırdı herhâlde. Hanımefendinin dediği gibi, bu sentetik şeyler olunca artık bunları kimse üretmez hâle geldi çünkü pazarı burasıydı. Ben mesela kendir tohumunun yağını çıkarıyorum. O da çok güzel bir yağ, kavurga falan diye eskiler yerlerdi. Ama şimdi Amerikan Tıbbi Bitkiler Derneği var Teksas’ta, oraya ben üyeyim. Her gün aşağı yukarı 3- 4 makale gelir bana. Bu konuyla ilgili Amerika yoğun bir çalışma içerisinde. Ben dedim ki ya, bu kenevir nasıl tekrar gündeme getirildi? Çünkü Birleşmiş Milletlerde INCB’de, Uyuşturucu Maddeler Komisyonunda beş yıl ben Türkiye’ye temsil ettim. Orada da bu yasaklar falan devam ediyor, sadece haşhaş kısmı vardı, kendirin zaten esamesi okunmuyordu. Ama bu kendirin içerisinde, kendirin çiçek kısmında, onun bir türü çok yüksek miktarda kanser hastalığına iyi gelen bir madde var, aktif madde var 2 tane. Bu 2 madde ekstre edildiği zaman, ekstreledikten sonra -bu yağ deniyor, böyle yağimsı bir madde- bunu da kristalize ettiğiniz zaman bembeyaz kristal hâline geliyor. Bunun pazar payı çok yüksek, İsviçre’de bunu böyle kapalı yerlerde üretiyorlar yani bundan para kazanıyorlar. Biz açık alanda kazanamıyoruz. Ama altyapısının yapılması lazım önceden.

Şimdi, daha önce yasakmış da yeni serbest oldu diye böyle bir şey yok, hâlen serbest ama izne tabii. Ben mesela Haşhaş ve Alkaloid Daire Başkanırken beni ararlardı, “Kendir ekebilir miyim?”. “Kardeşim, ben haşhaşa izin veriyorum, sen Tarım Bakanlığından izin alacaksın.” diyordum, oraya gönderiyordum. Yani altyapısı alkaloid fabrikası gibi, kendir ilaç ham maddesi üreten bir yer kurulursa kesinlikle çok büyük bir kârlılık oranı vardır yani.

Teşekkür ediyorum.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Peki, sağ olun.

ORMAN VE SU İŞLERİ ŞUBE MÜDÜR VEKİLİ ORMAN MÜHENDİSİ MUSTAFA GÖZLER – Sayın Valim, sayın milletvekillerim ve değerli hazırun; 2014 yılında biyolojik çeşitlilik ve envanter izleme işi adlı bir ihalemiz oldu ve bu ihale sonucunda Çorum ilinin tamamını kapsayan paftalarda hem damarlı bitkiler, memeliler, kuş, balık, sürüngen, çift yaşarlar, tohumlu bitkiler ve omurgasız hayvanların tespiti amacıyla bir çalışma yürüttük, 2015 ve 2016 yıllarını kapsadı bu çalışma ve 2017 yılında da nihayete erdi. Bu kapsamda damarlı bitiklerden toplamda 779 çeşit tür tespiti yapıldı, bunlar koordinatlandırıldı, haritalandırıldı. Bunların 95 tanesi de endemik türümüz. Bu bağlamda, bu amaç kapsamında yine ekonomik olarak değerlendirilmek üzere çalışma yapılırsa bunların listesi bizde var ve birçok doğal türümüzden ekonomik olarak faydalanılmıyor veya hangi kapsamda değerlendirileceği bilinmediği ve sanayisi oluşmadığı için henüz bunlardan yeterli verimi, katkıyı alamıyoruz. Bu bağlamda biz bu verilerin paylaşılması ve değerlendirilmesi noktasında iş birliği yapabiliriz yatırımcılarımızla, ilgililerle.

Bunu da arz etmek istedim.

Teşekkür ederim.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Sağ olun.

ORMAN İŞLETME MÜDÜRÜ ORMAN MÜHENDİSİ HALİL KISACIK - Sayın Valim, değerli milletvekillerim; hepiniz hoş geldiniz efendim öncelikle ilimizde.

Efendim, şimdi, baştan beri konuşulanları da takip edersek İlksen Hanım da zannederim iyi biliyordur konuyu. Müdürümüz de bahsetti, araştırmalar hep böyle, başka başka kurumlardan geliyor. Bu tür çalışmalarda, uygulamalarda başka başka kurumlardan geliyor, işte özel idaremiz çalışıyor, tarım il müdürlüğümüz çalışıyor, orman çalışıyor, üniversitelerimiz ayrı çalışıyor. Yani böyle olunca da bir kopukluk var bu şeylerde diye düşünüyorum. Çünkü müdürlüğün bilgisi bize ulaşmıyor, zannederim diğer kurumlar da aynı problemi yaşıyordur. Bizim de tabii, orman teşkilatı olarak kendi içirimizde yaptığımız konuşmalarda, değerlendirmelerde... Tıbbi aromatik bitkilerde, ürünlerde çok cılız birimlerimiz var. Yani bunun daha üst seviyede belki demeyeyim ama genel müdürlük seviyesinde, bir çatı altında toparlanması gerektiğini düşünüyorum. Yani bu bilgiler hep çünkü karşılıksız kalıyor diye düşünüyorum. Orman Genel Müdürlüğünü düşündüğümüz zaman, kendi içimizdeki odun dışı ürünler olarak dahi işte bu kekiktir, diğer odun dışı ürünleri düşündüğümüz zaman bir genel müdürlük bütçesi kadar bütçeye sahip olabileceğini ancak şu an çok şeyin gerisinde olduğumuzu düşünüyorum. Bu nedenle de yapılanma olarak tıbbi aromatik bitkiler ve odun dışı ürünleri yeni bir yapılanma altında tek bir yerde toplanıp hem sertifikalandırılması hem yönetiminin bir yerden sağlanmasının ben uygun olacağını düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Evet, biz bu çalışmalara ilk başladığımızda Vali Bey'in dediği gibi ben de tekrarladım. Fakat işte önce Tarım Bakanlığı ayrı çalışmış, Orman Bakanlığı bir ayrı çalışmış. Fakat şimdi 2 bakanlığın birleştirilmesiyle bu işler biraz daha kolaylaştı, biz hatta sabah gelirken de konuştuk, bu tıbbi aromatik bitkilerin yani TAB'ın üst kurulu diye Külliyyede yani üst kurulun kurulmasını sağlayabilirsek çalışmaların sonunda o zaman daha iyi olacak. Zaten bakanlıklar arasında bir çalışma var şu anda. Mesela, geçmiş dönemlerde İbrahim Çiftçi Müsteşar Yardımcısı, o götürmüş bu çalışmayı. Önümüzdeki günlerde de böyle bir toplantı olacak. Beraber bir şekilde sonuca gideceğiz inşallah. Yani hep ayrı ayrı çalışılmış, üniversiteler bir ayrı çalışmış, zaten serbest piyasa ayrı çalışmış, özel sektör ayrı çalışmış. Genel müdürlükler arasında bile bir şeylik vardı, şu anda birleşiyor inşallah.

ÇORUM VALİSİ MUSTAFA ÇİFTÇİ – Dilek Hanım'a bir söz verelim.

ÇORUM VALİLİĞİ AB VE DIŞ İLİŞKİLER PROJE OFİSİ İL KOORDİNATÖRLÜĞÜ PROJE UZMANI ZİRAAT MÜHENDİSİ DİLEK BİLGİN – Sayın Valim, Sayın Komisyon Başkanım, değerli Komisyon üyelerim; ben şöyle bir soru sormak istiyorum: Projeyi biz hazırlarken projenin en başından beri çeşitli aşamalarını planlayarak çalıştık ve ciddi bir fizibilite çalışması aslında hazırladık. Bu fizibilite çalışmasını da Kalkınma Bakanlığının uzmanları çeşitli detaylarını sorgulayarak bu kapsamda projeye onay verdiler. Dolayısıyla birçok sorunu biz aslında irdeledik en başında. Ciddi anlamda bu projeyi hayata geçirip geçiremeyeceğimiz konusunda sorunlar vardı, hâlâ da var. Biz Kalkınma Ajansının desteğiyle güdümlü proje desteğinden faydalanarak aslında 10 milyon lira olan bütçeyi düşürerek 3 milyona indirerek yine de ciddi bir rakamla bu projeyi uygulamaya başladık. Bu proje, kapsamında Türkiye'de aslında şöyle bir ilk: Kamu eliyle yapılan bir proje olması nedeniyle bir ilk. Ama bu tür projeler genellikle özel sektör eliyle işletildiği, yürütüldüğü, çalıştırıldığı için kamu eliyle bunun yürütülmesi, personel istihdamı, çalıştırılması, pazarlama sorunları gibi çeşitli sıkıntılar var maalesef. Dolayısıyla bu sorunları bizler nasıl aşabiliriz? Tarım Komisyonumuz, Tıbbi Aromatik Bitkiler Komisyonumuz Tarım Bakanlığımızı bu konuda nasıl yönlendirebilir? Projemiz bittikten sonra sürdürülebilirliği noktasında bir kamu kurumu olarak örnek olması gereken bir projenin

çiftçilerimize sözleşmeli tarım yapılarak tüm bölgenin kalkınmasını sağlayacak ve ciddi anlamda evet, hazine arazilerini kiralayalım, kırsal alanda yaşayan dar gelirli çiftçilerimizi bu işe dâhil edelim ama sözleşmeli tarımın aşamaları neler olmalı? Özel sektörle çiftçileri bu anlamda nasıl bir araya getirip neler yapmalıyız? Bir politika nasıl belirlenmeli? Bunun dışında kamuya evet, özel sektöre ve çiftçilerimize TKDK'nin, Tarım Bakanlığının, Kalkınma Ajansının birçok destekleri var ama kamuya da Kalkınma Ajansının şu anda bir desteği var. Bunun dışında kamuya, TKDK'nin özellikle tıbbi aromatik bitki tesislerinin sürdürülebilirliğini sağlaması noktasında nasıl bir desteği olabilir ve yapısal reformlar Tarım Bakanlığında bu konuda nasıl yönlendirilebilir? Aynı zamanda bizim birçok standartları çalışmamız ve müşterilerin istediği standartlara yönelik fideleri üretmemiz gerekiyor. Bu konuda sayın Komisyon üyelerimiz bizim projemize nasıl destek sağlayabilirler, bu müşterileri, firmaları bulmamız noktasında ya da standartlarının oluşturulması noktasında nasıl bir çalışma yapabilirler; bunun dışında, bizim yapmak istediğimiz çalışmalara nasıl destek verebilirler, bu konuda bize nasıl yardım sağlayabilirler? Ve tarım politikaları yapılan bu tesis noktasında Çorum'un pilot il olması, aynı zamanda bu tesisin ciddi anlamda yönetilmesi Tarım Bakanlığının uzmanlarıyla beraber bu tesis nasıl örnek hâle getirilebilir, bu konuda desteklerini bekliyoruz.

Bir de bizim projemizin içerisinde il genelinde üretim deseninin belirlenmesi, her il, ilçe, köy bazında yapılması gerekiyor maalesef biz bunu şu anda yapamadık. Dolayısıyla hepsi birer maliyet gerektiriyor, ciddi toprak analizleri gerektiriyor ve bu toprak analizlerine göre de bitki deseninin belirlenip hangi ülkeye ya da nereye, ne şekilde satılmasının belirlenmesi gerekiyor? Biz bunu bakanlığın kaynakları ya da hangi kaynaklarla ücretsiz olarak yaptırabiliriz? Proje bittikten sonra ya da bitmeden bu konuda nasıl destek sağlayabilirsiniz? Ben bunları sormak istedim.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Buyurun.

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI İL KOORDİNATÖRÜ ÖZDEN ÖZGÜR YALÇIN – Sayın Başkanım, yasa koyucularımızı, siz sayın vekillerimizi bulmuşken otuz yıllık bir kamu çalışanı olarak iki tane görüşümü sunmak istiyorum müsaadenizle.

Şimdi, marifet iltifata tabidir. Kamuda proje hazırlamak ciddi bir emek ve zaman isteyen bir uğraşı. “Zaten” diye bir başlayan birçok bahane uydurulabiliyor, farklı kurumlarda proje hazırlamak bir sorun hâline gelebiliyor. Ufak bir yasal düzenlemeyle kamu çalışanlarının gerek proje hazırlamasında gerekse uygulamasında bu örnekte de görüldüğü üzere, çalışanların belirli bir şekilde takdir edilmesi parasal yönden uygun olur diye düşünüyorum, bunun önünün yasal olarak açılması gerekir.

İkinci konu da Tarım KOSGEB acilen kurulmalı, ufak çaplı üretici nereden, nasıl kaynak bulacağını bilemiyor. Mutlaka Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumumuz sağlıyor destekleri ama bunlar daha üst düzey, büyük çaplı finansal destekler gerektirebiliyor. Kendi çapında, ufak çaplı işler yapmak isteyen bir köylü, bir çiftçi bu konularda nereden destek alacağını bilemiyor. KOSGEB'in sanayiciye, imalat sanayisine destek sağlaması gibi tarım KOSGEB de üreticilere bu tür finansal destek sağlayabilmeli, bunun önünün açıldığı yasal bir kurum, bir mevzuat çalışmasının yapılması iyi olur diye düşünüyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Başka söz almak isteyen?

Buyurun Başkanım.

ÇORUM ZİRAAT ODASI BAŞKANI MEHMET SAYAN – İyi tarımdayım. İyi tarımdayım derken mesela, bize verilen yetkilerde hayvan gübreleri kullanmamızı önerirler. Biz şu anda hayvan gübresi döktüğümüz zaman 1’inci hedefte 75 bin lira, 2’nci hedefte 150 bin lira ceza yiyoruz; böyle bir sıkıntımız var. İyi tarım yapalım derken biz hayvan gübresini dökemeyince nasıl iyi tarım yapacağız?

BAŞKAN – Nasıl bir ceza uyguluyorlar hayvan gübresi kullanınca?

ÇORUM ZİRAAT ODASI BAŞKANI MEHMET SAYAN – Bayağı, araziye gübre dökmek yasak. Bir muhtar şikâyet ettiği zaman...

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Ama direkt işlenmedi, işlenmediği için doğrudan...

BAŞKAN – Yani gübreyi biraz eskitip ondan sonra mı atacağız? Direkt sahaya yapınca çevreyi kirletti diye...

ÇORUM ZİRAAT ODASI BAŞKANI MEHMET SAYAN – Eskitemiyoruz da yani bir yere yığdığımızda direktman geliyor, diyor ki “Bu çiftçinin kaldıracağı bir şey değil.” Örnek veriyorum, benim şu anda 2 binin üzerinde stokta gübrem var, belki birkaç kez ceza yedim.

BAŞKAN – Onu nasıl bir işlemden geçireceksin de bekleteceksin de...

ÇORUM ZİRAAT ODASI BAŞKANI MEHMET SAYAN – Yanacak, yanmayınca biz yararlanamıyoruz, yanınca bize müsaade etmiyorlar bu gübreyi. Hatta Tarım İl Müdürümle bir proje geliştirdik, gübre dağıtma...

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Biyogaz tesisinin kurulması lazım.

BAŞKAN – Nasıl bir işlemden geçireceksin sen?

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Çorum’da şöyle bir sıkıntı var: Tavukçuluk işletmeleri olduğu için 600 ton...

ÇORUM ZİRAAT ODASI BAŞKANI MEHMET SAYAN – 900 ton mu Müdürüm.

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Ben minimum diyeyim de 600 ton, bunun 400 ton da büyükbaşı var, bin ton. Biyogaz tesisiyle ilgili yeni talepler var başka, il dışından. İlimizdeki kendi işte bu düşük sermayenin olduğu bir şirket. Zaten biyogaz tesisi kurulmuş olsa zaten sıkıntılar kalmayacak.

BAŞKAN – Kalkınma Ajansı buna destek verebilir mi?

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Çevre Bakanlığının var onunla ilgili ama müteşebbisleri, yeni bir konu, bu altı yıldır uğraşılan bir konu, sözleşme imzalamışlar burada firmayla, taahhüt etmişler on beş yılı veririz diye, bunu tek taraflı feshetmeleri lazım. Adam “kuracağım, kuracağım, kuracağım” diyor, üç yıldır “kuracağım” diyor. Biz, zaten son aşamada, mera tahsis etmiştik, iptal ettik yani herhangi bir işlem yapılmazsa mera eski hâline döndürür diye. Ama yeni dönemde inşallah, yatırımcılar geliyor, Çorum’da da ciddi bir kapasiteli, bin megavatlık bir tesis kurmaya çalışıyoruz. Ancak biyogazda bunun önüne geçebiliriz yani o atıkları işte organik gübre, Türkiye’nin başka illerinde de Denizli bölgesinde bunu yapıyorlar yani tarıma kazandırılır o şekilde.

Başkanımın dediği şu: Biraz önce Özgür Bey’in dediği nitrat kirliliği, suların, yer altı sularının kirlenmesi, efendim, işte belediyenin sıkıntısı, sinek.. Şehri sinek basıyor yani o kadar şey ki... Bunları da araziye direkt, çıkar çıkmaz hemen hızlı biçimde, yaş biçimde de topraklara serptikleri için, serdikleri için böyle bir sıkıntı var. Çevre Bakanlığı...

BAŞKAN – O zaman hızlı bir şekilde bu biyogaz olarak kullanılan tesis...

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Var, onunla ilgili biz ramazandan önce... Afyonkarahisar bölgesinde Sayın Başkanım, orada var 4 megavatlık, 7 işletme sahibi kurmuş, Sandıklı’da var 2 megavatlık.

BAŞKAN – Diğer illerde var demek ki.

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Var, İzmir’de var, Tire’de var. Oralara beraber gittik, kendisi de geldi zaten.

ÇORUM ZİRAAT ODASI BAŞKANI MEHMET SAYAN – Beraber gezdik Başkanım.

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Sistem 2 sistem. Bir, biyogazlı, birisi de yakma sistemli. İzmir’deki Güres enerjiye gittik orada.

BAŞKAN – Hem enerji de üretmiş olacaksınız.

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Evet, enerji... Zaten geri dönüşümü beş yıl onların yani yapmış olduğu masraf beş yılda finanse ediliyor yani.

BAŞKAN – İyiymiş yani.

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Ama Çorum’a, biraz önce şimdi duydum ben, Sayın Genel Sekreterim söyledi, yine bir yatırımcı daha gelmiş.

ÇORUM İL ÖZEL İDARESİ GENEL SEKRETERİ RECEP ÇIPLAK – Sayın Başkanım, bugün Özel İdareye geldiler sabah. Milli Emlak Genel Müdürlüğümüzle de görüştük hazine arazisi bulma yönünde. Özellikle şeker fabrikası civarında araştırmalarımız neticesinde Çorum Belediye Başkanlığımızın imar planında biyogaz tesis alanı olarak işaretledik, bir bölgeyi bulduk, oranın da Milli Emlakten -arazi Milli Emlake ait- kiralama yöntemiyle doğrudan müracaatını yapmalarının üzerinde çalışmalarımız var. Biz de kendilerine her türlü desteği veriyoruz.

Tarım Müdürlüğümüzün bahsettiği konuda efendim, ruhsat alınmış saha var, alan var, çiftçilerle imzalanmış bir sözleşme var ortada, çiftçiler de bundan vazgeçemiyor, müteşebbis de çok ağırdan alıyor bu konuda. Bugün edindiğimiz bilgiye göre, EPDK’dan ruhsat almış “kuracağım” diye ancak kurmuyor, uzun da süre geçti efendim.

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Ama altı yıl geçti yani.

BAŞKAN – Hızlandırmak lazım.

ÇORUM ZİRAAT ODASI BAŞKANI MEHMET SAYAN – Şimdi, şu anda inan, biz gübre atmakla çok sıkıntı çekiyoruz. Ben bizzat çiftçi olarak, Ziraat Odası Başkanı olarak değil yani benim şimdi tarlada biriktirdiğim gübreyi kullanmak için ya Tarım İl Müdürlüğünden müsaade alarak kullanacağız. Büyük cezalar yazılıyor, bunun nasıl önüne geçilecek? Bizim Çorum’da her kapasite var, mesela bugün 900 ton günlük çıkan bir gübre bunu şeye çevirdiğimiz zaman organik tarımı istediğimiz şekilde yapma şansımız var. Yani ben şu anda iyi tarımdayım, bana “Gübre kullanmayacaksın.” diyor ama gübreyi de attırıyor. Ne yapmam lazım yani?

BAŞKAN – Bu işleri, şu projeleri hızlandıracaksın, biran evvel bitecek, o zamana kadar idare ederlerse edecekler.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Kaç dekar sizin arazi?

ÇORUM ZİRAAT ODASI BAŞKANI MEHMET SAYAN – Benim 1.800.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Tabii, kendiniz yakarak kullanamıyorsunuz yani.

BAŞKAN – Ya, bu güzel bir şey aslında.

ÇORUM ZİRAAT ODASI BAŞKANI MEHMET SAYAN – Kullanıyoruz ama bayağı sıkıntı çekiyoruz.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Bu biyoenerjiyle ilgili mesela şeker fabrikasının içerisinde böyle bir tesis var mı?

ÇORUM GIDA, TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Şey de mi...

RECEP ŞEKER (Karaman) – Yok, şeker fabrikasının kendi atıkları var ya, pancarın kök kısmından oradaki çıkan sıvılarla ilgili bir şey var mı?

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Yok, öyle bir şey yok.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Şimdi, bu işlerde az önceki bahsettiğiniz konuyla ilgili ben de farklı deneyimlere sahip olarak bu işin eğer erbabı olmazsa özellikle hayvan atığından gaz üretim çok kolay bir şey değil. Oradaki hayvan baş sayısı önemli, çıkan atık sayısı önemli, onların nakliyesi bile ayrı bir dert yani eğer kurulacak alanın yeri iyi olmazsa tek başına da sadece hayvan pisiği de gaz üretimi için uygun değil, ilave başka şeylerle karıştırmak gerekiyor. O yüzden altı yıl gecikmesinin sebebi de belki ben yaparım diye çıkıp da profesyonel olmayan bazı şirketler oluşabiliyor, burada işin erbabını iyi bulmamız lazım. Eğer bulunursa şeker fabrikasındaki o atıklarla, onun dışında yakmaya gidecek bazı şeyler de o işi pekiştirebilir, ciddi bir enerjiye de dönebilir, gübrenin ıslahı da sağlanmış olabilir.

ÇORUM İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ORHAN SARI – Şimdi, tohum ıslahının... Bazı illerde yarı yarıya...

RECEP ŞEKER (Karaman) – Şimdi, bir de arkada hanımefendinin genel manada soruları olmuştu Başkanım. Orada siz bir şey der misiniz, ben birkaç bir şey söyleyeyim mi?

BAŞKAN – Buyurun, söyleyebilirsiniz.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Şimdi, bu Komisyonun amacı aslında bir tespit. Yani sahada, üretiminde ne sıkıntı var, ürettikten sonra bunun işleminde ne sıkıntı var, işledikten sonra pazarlamasında ne sıkıntı var, hem ihracatında hem ithalatında ne gibi sıkıntılar var, aynı zamanda bunların bakanlıklar arası koordinasyonunda ne sıkıntılar var; bu Komisyonun aslında asıl amacı bunların ortaya dökülmesi. Buradaki sıkıntıları da buradaki birçok arkadaşımız aslında Komisyon uzmanı olarak ilgili bakanlıklarda zaten görevli olan arkadaşlar. Burada çıkacak sonuçlar bir rapor hâlinde ilgili bakanlıklara da bir nevi tevdi edilmiş olacak. Meclisin yasayla ilgili bir çalışması gerekiyorsa da bu konuların çözümünde Meclisin de o boyutta ayrıca bir yol izlemesi olacaktır. O yüzden “Burada bu Komisyon bitti, bir şeyler değişsin.”in hemen sonucunu beklemek belki biraz acelecilik olabilir ama başlangıç açısından böyle bir Komisyon ülkemizin değerinin ortaya çıkması adına hem kamuoyu oluşturma hem de... Bakın, birçok temsilci var farklı alanlarda, herkesin farklı sıkıntıları var, bunlar şu anda derlenip toplanıyor, belki biliniyor. Sayın Vekilimiz Lütfiye Hanım da geçmiş yıllarda bunları çalıştaylarla da yaptılar, gelen konuşmacılar da belirtiyor ama o çalıştayda yapılanlar da bir sonuç raporu hâline gelmiş ama bürokrasideki bu çözüm noktalarının veya yasal çözüm noktalarının ulaşması adına da bu Komisyon bu aracılığı yapmış olacak inşallah. Dolayısıyla bir başlangıç gibi görmek lazım ama konu her boyutta değerlendiriliyor, neticede de herkese ödevler çıkacak. Yani hem Tarımda, işte hem Sanayi, Ticarete gerekirse Sağlık Bakanlığına, gerekirse Orman boyutunda Genel Müdürlük nezdinde veya Meclis boyutunda. Dolayısıyla bunun sonucuna hep beraber şu anda altlık oluşturuyoruz, temelini atıyoruz, inşallah sonucunu hep beraber göreceğiz.

BAŞKAN – Evet, eczacı arkadaşımız...

ECZACI SALİH BEŞİR – MÜŞİAD Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği Sağlık Sektör Kurulunda, aynı zamanda Milli ve Yerli Üretim Üst Kurulunda üyeyim, ilaç ve eczacılık ürünleri konusunda özellikle aktif olarak çalışıyoruz.

Burada tespitler çok güzel bir şekilde dile getirildi. İyi tarım uygulamaları, organik tarım uygulamaları bunlar zaruri şeyler ve sunumda da izledik, en önemli şey de pazar boyutu. Bu noktada aslında tıbbi aromatik bitkilerin özellikle değerlendirilmesi için eczacılık sektöründe çok geniş alan açılması gerekiyor çünkü ülkemizde yoğun olarak kullanılacağı alan eczacılık sektörüdür. Bu noktada da şüphesiz firmalara iş düşüyor. Şu anda Türkiye’de zannediyorum 4 bin civarında, belki daha fazla ilaç ruhsatı vardır, bunlardan 30 civarında zannediyorum bitkisel ürün ruhsatı var ve bunlardan da sadece 5 tanesi ülkemizin kaynaklarından, diğerleri yine yurt dışından gelen bitkilerle oluşmuş bitkisel ürünler, sadece 5 tanesi ülkemiz kaynaklı. Bu noktada firmalara iş düştüğü şüphesiz ortada. Biz de MÜSİAD olarak bu konuda çok yoğun gayret gösteriyoruz. Sağ olsun İlksen Hanım, Sayın Vekilimiz bizi bu konuda son derece uyarıcı bir şey üstlendi, dikkatimizi açmış oldu, biz de bu konuda adım atmaya çalışıyoruz. İnşallah yakın zamanda MÜSİAD’da hem Milli ve Yerli Üretim Üst Kurulu hem de Sağlık Ürünleri Üretim kurulu olarak daha aktif bir şekilde sonuç alıcı toplantılar yapmaya çalışacağız.

Bu noktada şöyle bir önerim olacak, Komisyon da belki raporlara girerse: Özellikle ekonomik amaçlı sivil toplum kuruluşları bu konuda bir tavsiye iletililebilirse yani bu konuda üyelerini organize etmeleri ve yatırım konusunda motive etmeleri, teşvik etmeleri veya zorlamaları konusunda mesela Komisyondan bir şey çıkarsa daha itici bir güç olacaktır diye düşünüyorum. Çünkü firmaların ekonomik düşünceleri, beklentileri adım atmaya zorlaştırıyor, atmıyor veya atamıyorlar. Bu noktada bir organizasyona ihtiyaç var. Bu tür sivil toplum kuruluşları işe daha üst perdeden el atarsa daha hızlı sonuç alınır diye düşünüyorum. İnşallah, biz buradan bugün iki ürünle dönmüş olacağız. Öyle bir sonuç alma kararını da gelirken yolda bir yandan da pratik iş görmüş olduk. İnşallah, iki ürün üretmek üzere, geleneksel bitkisel tıbbi ürün üretmek üzere buradan şartlarını hızlı bir şekilde oluşturabilirsek kendi firmamızda ve MÜSİAD olarak uygulamaya geçirmek istiyoruz, inşallah bugünün de böyle somut bir adımı olmuş olur. Gerçekten, bu toplantı çok önemli bizim için de, bu Komisyon da çok önemli. O yüzden çok teşekkür ediyorum, emeği geçen herkese çok çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Evet, biz teşekkür ediyoruz.

Evet, Sayın Valim, çok değerli katılımcılar; gerçekten bugün Çorum ilimizde, Dodurga’da Araştırma Komisyonu olarak güzel bir toplantı yaptık, sonuna geldik. Ben bugün ilk arazi gezimizde yerinde incelemede şunu gördüm: Tabii ki darboğazlar var, bunların önünün açılması için bu Araştırma Komisyonu kuruldu. Bizim 2023 hedefimiz... Şimdi milyon dolarlardan 5 milyar dolar hedefimiz var. Bu tıbbi aromatik bitkilerde Çorum ilimizi ve burayı pilot bölge olarak da başlattık, başlattığımız bir çalışmamız, projemiz var. Burası pilot bölge olacak, Türkiye’nin değişik yerlerine de, diğer illerine de örnek olacak inşallah. Dediğim gibi, 2023 yılında milyar dolarlar gelir getiren hem iyi tarım hem organik tarım ve hatta dünyaya örnek bir tıbbi aromatik çalışması olacak hem kırsaldaki insanlarımız kalkınacak hem de ülke ekonomimize büyük katkısı olacak.

Evet, ben buraya katıldığınız için hepinize ayrı ayrı teşekkür ederim, özellikle ev sahipliği yapan Valimize ve Dodurga Kaymakamımıza, Belediye Başkanımıza, tüm kamu kurum ve kuruluşlarının ve odaların başkanlarına çok teşekkür ediyorum.

Biz her türlü sıkıntılarda Mecliste sizlerin emrindeyiz milletin vekilleri olarak. Bu konularla ilgili de irtibat telefonlarımızı size verelim, bu Komisyon çalışmasında da bu toplantı mutlaka yer alacak ve ilk toplantı olduğu için de kayıtlara geçecektir.

Tekrar teşekkür ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 18.05